

Ν. ΓΡΙΜΑΛΔΗΣ

Λ. ΦΟΡΜΟΖΗΣ

Η. ΓΚΑΝΟΥΛΗΣ

Γ. ΧΡΥΣΑΥΓΗΣ

ΜΕΡΕΚΟΒΣΚΥ

Α. Σ. ΔΑΦΝΗ

Α. ΠΙΚΡΟΥ

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

ALEX. ΚΟΥΡΙΝΕ

ΦΩΤΗΣ ΓΙΑΧΑΡΑΣ

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

ΝΙΚΕΛΗΣ ΑΒΛΙΧΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΣΚΕΥΕΙΣ ΚΑΙ ΓΩΝΙΕΣ Π. ΜΑΣΝΗ

Π. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ.—Υ. Θ.—ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΑΒΓΔΕ=

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΤΕΥΧΗ

ΑΡΓΩ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ'
ΤΕΥΧΟΣ 2^ο (XIX)

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.

ΣΚΟΠΟΣ.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ
ΜΕΛΩΝ.

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΥΛΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΥΠΟΣΧΕ-
ΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

ΣΑΡΑ :

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ
ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

ΚΕΝΟ ΓΙΑ ΟΤΙ ΑΝΥΠΟΓΡΑΦΟ ΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Η ΕΝΩΣΗ. ΤΑ ΕΠΙΤΟΓΡΑΦΑ
ΕΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ Η ΕΝΩΣΗ ΔΕΝ ΠΑΙΡΝΕΙ
ΚΑΜΙΑ ΜΕΡΟΛΗΝΙΑ.

ARGO
33, RUE CHÉRIE

= Α Ρ Γ Ω

ΟΡΓΑΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

STECCHETTI
"POSTUMA,"

XXVIII

F. Corré.

Ἡ μετάφραση εἶναι χαρισμένη στήν
Α. Τ.

Αὔριο θάρθει· αὔριο. Ἐναμετρῶ τὸ χρόνο
μὲ καρδιοχτύπι βλέποντας νὰ φεύγει στάλα στάλα
καὶ πίσ' ἀπ τὴ μισάνοιχτη τὴν πόρτα μου θὰ λυώνω
ὡς ν' ἀκουστεὶ ἀνάλαφρο τὸ βῆμα τῆς στήν σκάλα.

* *

Θαρθεῖ! Θαρθεῖ! Ὅμως γιατί τρέμω σάν τὸ τριφύλλι
ὅταν τὴν ὥρα τὴν γλυκεῖα σκεφτῶ τοῦ ἐρχομοῦ τῆς;
Νὰ μὴ τὴν δοῦν στὴ γειτονιά ἐχθροὶ οὔτε καὶ φίλοι
καὶ μὴ τὸ ποῦν στὴ μάνα τῆς καὶ μπεῖ κακὸ στό νοῦ τῆς

* *

Κι ὅμως ἀκούω μιὰ φωνὴ νὰ λέει μου ἀγάλι:
θαρθῶ, θαρθῶ, καρτέρεψε· στὸν ὅποιον περιμένει
φαίνεται· ἀκόμη ἢ στιγμὴ γλυκεῖα καὶ πιὸ μεγάλη.

* *

Στὸ πρῶτο μας ἀγκάλιασμα πῶς θᾶναι τρομαγμένη,
κι ἀπάνω στὴ βελέττα ⁽¹⁾ τῆς π' ἀκόμα πρὶν τὴν βγάλει
σάν πόσα θὰ δεχθεὶ φιλιὰ ἢ τρισαγαπημένη.

Barcola Trieste 8-4-26

N. ΓΡΙΜΑΛΔΗΣ

ΣΗΜ. ⁽¹⁾. Γιὰ τὴ λέξη «veletta» ὁ Olinto Guerrini ἔχει μιὰ
σημείωση πού λέει πὼς στὸ πρωτόγραφο τοῦ Stecchetti βρῆκε
τὴν λέξη διαγραμμένη, χωρὶς ὅμως καὶ ὁ ποιητὴς νὰ τὴν ἀντικα-
ταστήσει μὲ ἄλλην. Προσθέτει ἀκόμη πὼς δὲν τόλμησε ν' ἀλλάξει
τὸ χειρόγραφο καὶ γι'αυτὸ τὴν ἄφησε ὅπως ἦτο.

I

Ἡ ζωὴ πὺν ζῶ
μοιάζει ἀρρωστημένη
Κι ὄλο καὶ θαρρῶ
θὰ τὴν δῶ θαμένη

Βράδυ καὶ προυνὸ
στέχω λυπημένη
Καὶ μοιρολογῶ
στὴ δουλειὰ σκυμένη

Ἡ ζωὴ πὺν ζῶ
μοιάζει πεθαμένη
Ὁ ἄλλον κόσμον ἐγὼ
εἶμαι γεννημένη

II

Κι ἂν ξημερώνει γιὰ βραδυάζει
νοιάζει τὸν δουλευτῆ,
βροχὴ σιμώνει γιὰ χαλάζει
ἔγνωια τοῦ θεριστῆ.

Φθινόπωρο ὑγρὸ χαράζει,
βράζει τὸ νεῖο κρασί
μὰ ἓνα στερνὸ πικρὸ μαράζει
σέρνω στὴ γῆ.

Λ. ΦΟΡΜΟΖΗΣ

X. A. ΝΟΜΙΚΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΑΒΩΝ

Ὁ ἐκδοτικὸς Οἶκος «Γράμματα» μᾶς φιλοτέχνησεν μιὰ ἄρτια ἔκδοση, εἶναι καιρὸς τώρα, τὴν «Εἰσαγωγὴν στὴν Ἱστορίαν τῶν Ἀράβων» τοῦ κ. X. A. Νομικοῦ.

Δὲν εἶμαι ἀκόμη ἕτοιμος νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀξία τοῦ ἔργου. Ἐνα ὅμως παρατηρῶ μὲ χαρὰ καὶ ἐκτίμηση. Ὁ κ. Νομικὸς γράφοντας ἱστορίαν δὲν κάμνει—νὰ ποῦμε—φιλολογία. Ἐργάζεται ἐπιστημονικά, σοβαρὰ μὲ ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονή. Καὶ εἶναι τὸ πρῶγμα αὐτὸ πολὺ βοηθήματά του (ἴδε σελ. 10) Συμβουλευέται, ἐρωτᾷ τὰ ἔργα πολλῶν, στὰ διαφορούμενα ψάχνει νὰ βρεῖ τὴν ἀλήθειαν, στὰ συμπεράσματά του εἶναι προσεκτικὸς. Πάρετε τὴν ἱστορίαν ἐνὸς μαθητοῦ. Μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν χιλιάδες παραπομπές ἢ μιὰ ὅμως πηγὴ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν ἄλλην, εἶναι κλασικὴ καὶ μετρημένη. Γι'αὐτὸ βασιλεύει καὶ διαιωνίζεται ἡ ἱστορικὴ διαστρέβλωση. Ἄλλ' ἂν οἱ γερμανοὶ καθηγητὲς καὶ κατ' ἀπομίμησιν οἱ ἰδικοὶ μᾶς κάμνουν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν περισσότερο φορῆς ὅτι καὶ ὁ Πορφυρογέννητος χωρὶς μάλιστα καμμιά ἐλαφρυντικὴ δικαιολογία, γιὰτὶ ἐκεῖνος εἶχε τὸ σκοπὸν του, ὁ Νομικὸς ἐγείρεται ἐναντίον τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο διδάσκεται ἡ Ἱστορία.

Θεωροῦμε τὴ φυλὴν μᾶς πὸς εἶναι ἡ ἐξυπνότερη τοῦ κόσμου ὡς ἔθνος καὶ ὅμως ποιά ἄλλη διέπραξε ὡς κράτος τόσα δημοσιονομικὰ σφάλματα λίγους μῆνες πρὶν κυριευθεῖ ἡ Πόλις (1453) ποιά ἄλλη προκάλεσε Διεθνή ἔλεγχον οἰκονομικόν, ἅν τὸ δικόν μας μετὰ τὸ 1893; Οἱ Σέρβοι (1878) στάθηκαν ποιοὶ διπλωμάτες καὶ ἀπέφυγαν τὴν χρεωκοπίαν πρῶγμα πὺν δὲν κάμαμε ἐμεῖς στὸ 93.

Ἐκλεκτότατοι λαοὶ διδάσκουν γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἄλλὰ μόνον προτερήματα εἶχαν οἱ ἐφυέστατοι πραγματικῶς ἐκεῖνοι ἄνθρωποι; Γιὰ νὰ δικαιολογήσουν μιὰ ἀπὸ τὰς θανατηφόρας τοὺς ἐλλείψεις: τὸ ὅτι δηλ. δὲ σκεφθῆκαν ὅτι τὸ πολιτικὸ μναλὸ τοῦ Φιλίππου, ἀπέδωσαν τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν στὸ αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας ἢ ὁποία, εἶνε ὅτι τοὺς ἔχαρᾶ κτήριζε. Ἀλλὰ πὺν ὑπῆρχε ἐλευθερία στὴν ἀρχαιότητα; Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐγνώρισαν ἐλευθερίαν ἀτόμου, ὅπως οἱ νεώτεροι

πολιτισμοί. Ὑπῆρχεν ἐλευθερία ἀλλ' εἴταν ἐλευθερία πολίτου ὄχι ἀτόμου, ἀδιάφορο ἂν ἢ κρατοῦσα μερίδα ἔφερεν τὸ ὄνομα δῆμος ἢ γερουσία. Οἱ φλογερὲς ρητορικὲς τοῦ Δημοσθένη εἶναι μιὰ διαμαρτυρία σ' ὅσους θέλουν νὰ δικαιολογήσουν τὰ ἀδικαιολόγητα. Ἀπεικονίζουν πιστὰ τὴ νοοτροπία τῆς μερίδος ἐκείνης πού εἴταν ἢ ποιδ γνήσια. Καὶ στὸ ἀφρόκρεμα τῆς παραγωγῆς τῶν ἀρχαίων εὐτυχῶς ὑπάρχει ἢ ἀφθαστη καὶ ἀλύπητη Σάτυρα τοῦ Ἀριστοφάνη, πού γιὰ ὅσους ξέρονν νὰ κνττάζουν φωτίζει κάποτε μερικὰ πράγματα.

Γιατὶ κάθε ἔθνος νὰ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ἐκλεκτότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἐξογκώνοντας τὰ προτερήματά του καὶ νὰ μὴν ξέρει τὴν ἀλήθεια καὶ τὰ ἐλαττώματα; Ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού κάμνει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Νομικοῦ, πολὺτιμο εἶναι τὸ ὅτι καὶ αὐτὸ μαζὺ μὲ ἄλλα ἀγωνίζεται γιὰ μιὰ πίστη γιὰ μιὰ εὐγενῆ ιδέα πού πρέπει νὰ ἀπασχολεῖ σήμερα κάθε πολιτισμένο. Εὐτυχῶς πού τὸ ρεῦμα κατὰ τοῦ ἐθνικιστικοῦ φανατισμοῦ καὶ μίσους ἔθνος πρὸς ἔθνος εἶναι ἀρκετὰ μεγάλο. Τὰ ἔθνη ἐνόησαν ἀπὸ καιρὸ ὅτι δὲν τὰ χωρίζει τίποτε μεταξὺ τους ἀλλὰ μόλις τελευταίως ἄρχισαν νὰ καταπιάνονται μὲ κάτι γενικότερο. Ἰστοιτοῦτα ἰδρύνονται, σύλλογοι διεθνεῖς ἀπαρτίζονται μὲ ἔδρα τὲς Βρυξέλλες ἢ τοὺς Παρισίους κ.τ.λ., βιβλία ἐκδίδονται. Στὴ λογοτεχνία μας ἕνας ἀπ' ἐκείνους πού ἐργάζονται πιδ συστηματικὰ γιὰ τὴν εὐγενικὰ ιδέα εἶναι ὁ κ. Νομικός. Αὐτὸ δὲν εἶναι ὑπερβολή, γιὰ τὸν ἐξῆς λόγο: Χτυπᾶ τὸ κακὸ στὴ ρίζα του.

Ποιὸς διαβάζοντας τὴν «Εἰσαγωγή στὴν Ἱστορία τῶν Ἀράβων» τὸ βιβλίον αὐτὸ πού δὲ χωρεῖ μεταφυσικιστικὴ κριτικὴ δὲ θὰ καταλάβει πόσα πράγματα διδάχτηκε στραβὰ γιὰ τοὺς Ἀραβες γιὰτὶ ἢ διδασκαλία τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι εἰλικρινὴς καὶ ἀμερόληπτη. Διαβάζοντας τὸ κεφάλαιο γιὰ τὸ Κοράνι πόσες φορὲς δὲ θὰ βρεῖ ἀπαράλλαχτες κατὰ βάθος τὲς θρησκείες τόσο τοῦ Χριστοῦ ὅσο καὶ τοῦ Μωάμεθ; Καὶ μὲ ποῖο ἄλλο τρόπο θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πλησιάσει τὸν τίμιον Σταυρὸ πρὸς τὸ «πιστὸ» Φεγγάρι χωρὶς οἱ τυφλοὶ ἑλληνιστάδες νὰ πάθουν ἔκριξι χωρὶς νὰ ὀνομαστεῖ προδότης. Δὲ μᾶς λέει θεωρίες ἀχρηστες ὅπως κάμνουν ἄλλοι ἀποδεικνύει πράγματα. Εἶναι ὁ ἀξιέπαινος Ἐργάτης τῆς Ἰδέας. Χτυπᾶ στὴ ρίζα τοῦ ἐγωῖσμοῦ τῆς ἱστορικῆς ψευτιᾶς καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἀληθινὰ «Ἐπιστῆμων Ἱστορικός».

^{Ἀθήναι 1927.}

Γ. ΠΙΕΡΙΔΗΣ

ΕΝΑΣ ΞΕΝΟΣ ΚΑΙ ἈΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ "ΓΡΑΜΜΑΤΑ" 1927

ΕΝΑΣ ΞΕΝΟΣ

... Ἦταν ἕνα σπίτι παλῆδ ὅπως ὅλα στὴ γειτονία ἐκείνη καὶ μεγάλο ὅσο κανένα ἀπὸ τὰ γύρω του»...

Ἡ ὑπόθεση εἶναι σύντομα ἢ ἐξῆς: Ζεῖ ἐκεῖ μέσα ἢ οἰκογένεια τῆς κυρᾶ Σταματούλας. Ὁ Βέργος, ὁ γιὸς τῆς, θὰ φτάσει σὲ σημεῖο νὰ φῆσει τὸ σπίτι. Μιὰ τέτοια λύση ἀπλῆ στὸ τελικὸ της συμπέρασμα χρειάζεται ὄχι ἀνάλογη παρὰ δυνατὴ τεχνοτροπία. Γιαυτὸ πρῶτα θὰ ἐξετάσουμε τὸν τρόπο τοῦ παρουσιάσματος. Θὰ καταλάβουμε κατόπι ποια εἶναι τὰ αἷτια τῆς τέτοιας ἢ τέτοιας αἰσθητικῆς συγκίνησης. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ὑπάρχει κριτικὴ ἐπιτυχία ὅταν δὲ διατυπωθεῖ μόνο τὸ γούστὸ μας. Ὅταν δὲ δόσουμε ἀπλοὺς χαραχτηρισμοὺς σὰν ὠραῖες φυσαλλίδες, πρέπει νὰ νοιώσουμε τὸ ἔργο σὰν τέτοιο, καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ δὲ γράφτηκε μόνο γιὰ ἕνα.

ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ

Μιὰ ταραχή, μιὰ στενοχώρια κατέχει τὸ Βέργο σ' ὅλο τὸ διήγημα. Αὐτὸ παρατηροῦμε. Ποιὸς ὅμως εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο δείχνηται ἢ ἐσωτερικὴ αὐτὴ ἀρνητικὴ διάθεση;

Τρεῖς τρόποι ὑπάρχουν στὸ γραπτὸ λόγο μὲ τοὺς ὁποίους εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιάσουμε μιὰ ψυχολογικὴ κατάσταση. Αον) ἢ ἀντικειμενικὴ ἀνάλυση. Βον) ἢ Ὑποβολὴ καὶ Γον) καὶ ἢ μία καὶ ἢ ἄλλη μαζύ. Οἱ Διηγηματογράφοι καὶ ρωμαντζογράφοι καὶ γιὰ νὰ ἀναφέρουμε ἀπ' τοὺς δικούς μας (ὁ κ. Ξενόπουλος, ὁ κ. Βουτυρᾶς καὶ α) ἀποφεύγουν ὅσο μπορούν τὸν πρῶτο τρόπο. Δὲ συγκινεῖ ὅσο οἱ ἄλλοι. Προπαντὸς ὁ τρίτος εἶναι ἄρτιος. Ὁ πιδ δυσκολώτερος ὅμως εἶναι ὁ δεύτερος. Τάζουν εἶναι ἀλήθεια σὰν κυριώτερο σκοπὸ τους τὴ ψυχολογικὴ ἐμφάνιση, ὅμως δὲν καταπιάνονται συχνὰ μὲ ἀναλύσεις ψυχολογικῆς προσπαθοῦν νὰ ὑποβάλλουν μὲ τὰ γεγονότα. Δὲν περιγράφουν τὴν ψυχὴ τὴν λανσάρουν σὲ σκηρικὸ περιβάλλον καὶ μᾶς φωνάζουν ὄχι γιὰ ἀκροατὲς μονάχα ἀλλὰ καὶ γιὰ

θεατές. Έτσι κατορθώνουν και μιλοῦν ὄχι ἀπὸ πάνω μας, παρὰ ἀπὸ πλάι μας... Καὶ δὴ ἀκριβῶς εἶναι τὸ ὄριο τοῦ ἀπροσπέλαστον γιὰ τοὺς ἀδυνάτους. Ἐδῶ εἶναι ὁ σκόπελος πρὸς ἀδιάφορον νεκροφιλῶ τὰ ναυάγια τῆς τεχντροπίας τῶν ὄσων ἤδη ἢ δὲν καταστάλαξαν στὴν τέχνη τους ἢ δὲν ἔχουν ταλέντο.

«Καλησπέρωσε καὶ προχώρησε στὴν κάμαρά του. Μὰ τὸ φῶς τῆς λαμπίτσας ἦταν τόσο χαμηλὸ πρὸς ἔνοιωσε στὸ στήθος του κάτι σὰν πλάκωμα»...

Ταραγμένος καθὼς εἶναι ὁ Βέργος στεναχωρεῖται στὸ λίγο φῶς. Ἡ ἀνάγκη τοῦ περισσότερου φωτὸς τὸν παρακολουθεῖ καὶ παρακάτω ἐφ' ὅσον εἶναι στενοχωρημένος.

Σελ. 15

... «Δὲν εἶδε παρὰ σκιὰς καὶ λίγο φῶς»... στ. 20-1

Ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι φυσικώτατος. Πέρνει ὁ λογοτέχνης τὴ δεύτερη μορφή καὶ μᾶς ὑποβάλλει μὲ τὴ στενοχώρια σ τὸ λίγο φῶς (γεγονὸς) τὴν ἀνάλογη ψυχικὴ κατάστασι. Διὸ πράγματα μᾶς κάμνει νὰ συναισθανθοῦμε : α) Τὴ στεναχώρια τοῦ Βέργου (τὴν ὁποία ὑποβάλλει) καὶ τὴν ἀντίθεσίν του πρὸς τοὺς ἄλλους διὸ πρὸς τὸ ἡμίφωτο βρίσκουν τὴν ἡσυχία τους.

Ὁ κ. Πιερίδης παρακάμπτει τὸ σκόπελο καὶ ὅλα του τὰ διηγήματα ἂν τὰ καλοπροσέξει κανεὶς γράφονται μὲ τὴν ἴδια μεθοδικότητα.

Μὲ τὸ τέτοιο του παρουσίασμα σὲ διὸ εἰδῶν ἀντιθέσεις περιπλέκεται ὁ Βέργος α) προσωπικῆς καὶ β) πραγματικῆς.

α) *Προσωπικῆς ἀντιθέσεις*

Δὲ συμφωνεῖ μὲ τοὺς σπιτικούς του. Ὁ Ζαχαρίας εἶνε ἀπ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πρὸς ὁκοὶ καὶ ἄμναλοι νομίζον πὼς ὅλα τὰ κάμνουν αὐτοὶ καὶ ὅλα τὰ ξέρουν. Δὲν ἔχουν μέσα τους τὴν ὄρεξη γιὰ δράσι ἔχουν τὴν πονηρότητα καὶ κακεντρέχεια τῆς γυναίκας.

Μισεῖ χωρὶς σπουδαῖο λόγο καὶ φθονεῖ γιὰ τὸ παραμικρό. Ὁ Λευτέρης, ὁ νοικάρης τους, εἶναι ὁ συμπερονοτολόγος καὶ ἡσυχος λεξιθήρας. Γιαυτοὺς τοὺς δυὸ ὁ Βέργος νοιώθει μιὰ ἀηδία βαθειά, μιὰ σιχαμάρα.

σελ. 41 στ. 5-14

Ἄλλὰ μόνο γιαυτοὺς τοὺς δυὸ καὶ γιὰ τὸν παραφέντη του. Ἄν συνέβαινε τὸ ἴδιο ὅσον ἀφορᾷ τὴ Σταματούλα τότε θὰ εἶχαμε μιὰ μεγάλη παραφωνία. Δὲν μπορούσε νὰ εἶναι σιχαμερὴ ὄχι μονάχα γιὰτὶ εἶναι μητέρα ἀλλὰ γιὰτὶ δὲ βρίσκειται σὲ ἀντιθέσεις ὅπως οἱ ἄλλοι δυὸ. Ἀγαπῶνται περισσότερο, ἢ μονάχα, ἀγαπᾷ τὸ Ζαχαρία. Νομίζοντας τὸ Βέργο γλωσσᾷ καὶ κακό, γιὰτὶ ἔτσι τὸν κατηγορεῖ ὁ πρῶτος (σελ. 15 στ. 10). Κακομοιριασμένη. Κλαψάρα ἔστω ἀκόμη καὶ ἄστοργη δὲν προξενεῖ ἀηδία παρὰ μιὰ στεναχώρια μονάχα φέρνει.

Τελευταία *προσωπικῆ ἀντίθεση* εἶναι ἐκείνη πρὸς ἀφορᾷ τὸν «ἔμπορο» παραφέντη. Μίσος, ἀηδία, ἐκδίκηση ὅλα τὰ αἰσθάνεται γιὰ τὸ πρόσωπο αὐτό. Προβάλλει κάθε λίγο καὶ λιγάκι στὴ συνείδησι τοῦ Βέργου.

Εἶναι ἡ μοιραία ἀντίθεση. Ἄπ αὐτὴν καταλαβαίνουμε τὸ χαρακτήρα του (σελ. 9, στ. 2-16), καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀφετηρία τῶν πραγματικῶν ἀντιθέσεων.

β) *Πραγματικῆς ἀντιθέσεις*

Δὲ θὰ βρεῖ δουλειὰ ἕως τὸ τέλος εἰς τὸ σπίτι του πρὸς τὸν θέλει ἐργαζόμενο· θὰ τοῦ φανεῖ ψυχρό.

Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει μὲ τὸ Ζαχαρία. Καὶ τὰ πράγματα παρουσιάζονται ἔτσι :

Τρεφόμενος, μένοντας χασομέρης, ὁ Ζαχαρίας, φώναζε καὶ κακολογοῦσε. Τὶ θὰ συμβεῖ τώρα, πρὸς βρῆκε δουλειά, πὼς νὰ μείνει ὁ Βέργος ;

Ὁ θεῖος τους κυρ-Ἀγγελῆς γιὰ νὰ τοὺς βοηθᾷ ἔρχεται νὰ μείνει σπίτι «πρὸς νὰ μείνει ὁ Βέργος» ;

Καὶ τώρα ἂς σκεφτοῦμε : πρόσωπα ἀντιπαθητικὰ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ στὴ ζωὴ δὲν ὑπάρχουν. Ἡ συνείδησί μας εἶναι ὁ δημιουργὸς ἀπάνω στὰ ἀνώφελα γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ τὰ ἐπιβλαβῆ, ἀπάνω σὲ ἀντίθετες, ἀντιλήψεις καὶ καταστάσεις δημιουργεῖ τὶς ἀντιπάθειες. Ἀπεχθάνομαι ἀπὸ μιὰ ἄποψη εἶναι ἕνα τέντωμα τοῦ δὲ συνταυτίζομαι. Καὶ τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν εἶναι ἀντιπαθητικὰ οὔτε καὶ συμπαθητικὰ. Ἡ διάθεσι τοῦ Βέργου ἢ ψυχοσύνθεσί του βρίσκει τέτοια. Ἄρα προσωπικῆς ἀντιθέσεις στὸ διήγημα δὲν ὑπάρχουν. Κυρίως γεννιέται μέσα του ἡ ἰδέα νὰ φύγει. Αὐτὸ εἶναι ἐπόμενο σύμφωνα μὲ τὸν χαρα-

κτῆρα του πού δὲν ὑποφέρει διαταγές (σελ. 9 στ. 2—16) πόσο περισσότερο τὸ σπίτι του; Ἔχουμε λοιπὸν νὰ κάμουμε μὲ διήγημα πού παρουσιάζει τὰ πρόσωπα ἢ πράγματα ὅπως εἶναι στὴ ζωὴ. «Ἀπλὰ» γιὰ νὰ μεταχειριστῆ τὴ ὀνομασία πού ἔδωσε κάποιος βαπτισμιδὸς (ὄρα κριτικὸ σημείωμα...) Ἄλλὰ τὰ γεγονότα τοῦ διηγήματος καὶ τῆς ζωῆς σὲ τί ἀπάνω διαφέρουν; — Στὸ ὅτι στὸ διήγημα μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ξεσηκώνονται (μὲ τὸ styl ἢ τὴν περιγραφή) μόνο δηλαδὴ στὸ σταθμὸ προεξέχει ὅτι σπουδαιότερο τόσο ὥστε νὰ χρησιμεύει σὰ μοχλὸς μὲ τὸν ὁποῖο κινεῖται ἡ ἡρεμία τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀσυγκινησίας μας.

Αὐτὸ κάμνει ἡ δεινότερη τεχντροπία τοῦ Γκὺ ντὲ Μωπασσὰν καὶ κατορθώνει τὸ περίεργο φαινόμενο: *Παρουσιάζοντας τὴ ζωὴ νὰ μᾶς συγκινεῖ περισσότερο ἀπ' τὴν ζωὴν.*

Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ παρουσιασθῆ πὼς τὸ γεγονὸς πού σπρώχνει ἔξω τὸ Βέργο εἶναι *ὄχι βέβαια οἱ πραγματικὲς ἀντιθέσεις* (προσωπικὲς δὲν ὑπάρχουν) παρὰ μιὰ ἔμμονη ἰδέα ἢ ὁποῖα καλλιεργεῖται. Καὶ οἱ ἀντιθέσεις αὐτὲς ἀπλοῦστατα εἶναι οἱ ὄροι.

Ἡ ἰδέα αὐτὴ ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐπιφανιακὴ παρουσιάζεται στὴ σελίδα 7 στ. 8, παρακάτω ὁμοῦ καταλαβαίνουμε ποιά εἶναι ἡ ἐπίμονη αὐτὴ σκέψη σελ. 9 καὶ ποῖο παρακάτω χάνουμε τὰ ἔγνη ἐνῶ *ἔπρεπε νὰ αὐξάνουν.*

ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ

Ἀναλύοντας ἓνα διήγημα μὲ ὁποῖο τρόπο μποροῦμε ἂν εἶναι τέλει ἀπὸ ἔποψη φυσικοῦ παρουσιάζματος, ὠρισμένως θὰ κινήθῃ τὸ ἐνδιαφέρον μας. Περιττὸ νὰ πῶ πὼς ἡ ἀνάλυση γίνεται αὐθόρμητα σύγχρονα μὲ τὴν ἀνάγωση. Ἄλλοιμονο ἂν γιὰ νὰ κρίνωμε ἓνα διήγημα ἔπρεπε νὰ κάμουμε ὀλόκληρη ἐκστρατεία.

Ἄλλη θὰ εἶναι ἡ συγκίνηση τῶν ὄσων θέλουν τέχνη ἔτοιμη γιὰ τὴν τέχνη. Αὐτοὶ θὰ συγκινηθοῦν ὀλιγώτερο στὸ διήγημα αὐτό. Καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει τὸ *ξεσήκωμα* τῶν ὄσων *πρέπει*, οἱ συγκρούσεις καὶ ἀντιθέσεις τῶν ὄσων *χρειάζεται*.

ΛΟΙΠΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἄπ' τὰ λοιπὰ διηγήματα τὸ ποῖο καλλίτερο εἶναι τὸ

«ἀνοιχτά». Εἶναι τὸ ἀριώτερο ἀνάμεσα σ' ὅλα, τὸ ἀριστουργημα τῆς συλλογῆς ἓνα ἴσως ἀπ' τὰ πρῶτα τῆς λογοτεχνίας μας.

Ἀπαράμιλλος εἶναι ὁ κ. Πιερίδης στὸ παρουσίασμα τῶν προσώπων ἐκεῖ τόσο πού νομίζουμε πὼς ζοῦμε ἀνάμεσα. Ὅλοι θὰ συγκινηθοῦν ἢ θὰ νοιώσουν κάποια αἰσθητικὴ ἀπόλαψη μὲ τὸ Στ' Ἀνοιχτά γιὰ τὴν γεγονότα παρουσιάζονται ὅπως εἶναι στὴ ζωὴ μόνο κατὰ ποιότητα, ὄχι καὶ κατὰ βαθμὸ. — Αἴρονται τὰ σπουδαιότερα γίνονται ψαχτὲς οἱ ἀντιθέσεις καὶ δυνατὲς καὶ ἄλκιμες...

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Πόσοι ποικιλόχρωμοι παπαγάλοι χάνονται στοὺς ψυχολογικοὺς λαβύριθους τῶν βορείων, πόσοι πνίγονται στὶς πλατιὲς ἀναλύσεις, στὶς περιγραφικὲς λεπτομέρειες τοῦ φαγητοῦ καὶ ντυσίματος καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ βαδίσματος τῶν ἡρώων τους. Ἡρώων πού ζοῦν σιὰ νότια κλίματα ὅσο καὶ ἡ ἀσπρόδερχη ἀρκοῦδα καὶ ἐγγίζουν τὴ γῆ ὅσο καὶ οἱ λευκότατοι [θύσαννοι τῆς ἀτμόσφαιρας τοῦ Δεκέμβρη σὲ ἕψος χιλιάδων μέτρων]!

Ἄλλ' ὡς πότε αὐτὸ τὸ ἀνόητο παραγνώρισμα τῆς τέχνης; Διότι ὑπάρχουν ἀυλοκόλακες *πρέπει* καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Λουδοβίκου νὰ εἶναι *διαρκῶς καλά*;

Θᾶχουμε νὰ κάμουμε πάντοτε μὲ παραξενιὲς καὶ ιδιοτροπίες διηγημάτων πού μοιάζουν μὲ ἐνύπνια; Θᾶχουμε πάντα ψυχολογικοῦς.. κατήφορους ἕως ὅτου νὰ καταντήσουμε νὰ θεωροῦμε ἀριστουργήματα τὶς ἀναλύσεις (τὶς ὀνομάζουν καὶ ψυχολογικὲς) τοῦ πὼς ὁ α διαβάτης προσπέρασε ἀπὸ τὸνα πεζοδρομιο στὸ ἄλλο;

Εὐτυχῶς ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις. Καὶ μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ ὁ Πιερίδης.

Εἶδαμε πὼς δὲν προσκρούει πουθενὰ ἡ τεχντροπία του. Ἐχει κατασταλάξει στὴν τέχνη του καὶ ἐπομένως εἶναι ἓνας ἀπ' τοὺς διηγηματογράφους μας. Δὲ συγκινεῖ ὄλους πάντοτε, ἐὰν ὁμοῦς ἐξακολουθῆσει μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τοῦ Στ' ἀνοιχτά θὰ μᾶς δώσει ἀριστουργήματα.

ΚΥΡΙΕ ΠΟΥ ΥΠΑΓΕΙΣ ;

ΤΟ ΟΡΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΙΩΝ. Η ΘΕΑ ΤΩΝ ΚΟΙΜΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ.

Στὸν ἀγαπητό μου

Ἡλία Χατζηλία.

ΠΕΤΡΟΣ. Ἀδέλφια ξυπνήστε. Ὁ Δάσκαλος εἶν' ἐκεῖ. Ἀδέλφια ! Ἀδέλφια !

ΘΩΜΑΣ. Ἡ κούρασι κι ὁ πόνος μᾶς βύθισαν στὸν ὕπνο. Δὲ φταίμε ἐμεῖς.

ΠΕΤΡΟΣ. Θωμᾶ. Κοίταξέ τὸν ! Ἡ κούρασι κι ὁ πόνος τὸν κατέχουν. Σταγόνα, σταγόνα κυλᾶ ὁ ἰδρῶτας. Μὰ ὁμως ! Ὁλόρθος στέκεται κεῖ ὁ Κύριός μας.

ΘΩΜΑΣ. Μὴ ξεχνᾶς. Εἴμαστε ἄνθρωποι ἐμεῖς.

ΠΕΤΡΟΣ. Ἐμπρός, πᾶμε κοντά Του.

ΘΩΜΑΣ. (πέφτοντας πίσω). Ὁχι. Ὁχι. Κι ἂν πᾶμε κεῖ, τί μ' αὐτό ; Δὲν θὰ τὸν βροῦμε πιά.

ΠΕΤΡΟΣ. Γιατί ;

ΘΩΜΑΣ. Ὁ Δάσκαλος βλέπει τὸν Οὐρανό ! Ὁχι ἐμᾶς.

ΠΕΤΡΟΣ. Πᾶμε κοντά Του.

ΘΩΜΑΣ. Ὁχι ! Τί θέλομε ἐκεῖ μικροὶ ἄνθρωποι ἐμεῖς ; Βλέπε. Βλέπε ἐκεῖ Πέτρο. Ὁ Κύριος στέκεται ἐκεῖ σ' ὅλη Του τὴ λάμψι.

ΠΕΤΡΟΣ. Θὰ μᾶς μιλῆσει ὅταν πᾶμε κοντά Του.

ΘΩΜΑΣ. Ὁχι. Μιλᾶ τὸ Πνεῦμα τώρα μὲ τὰ ἐπουράνια ! Ὁχι μὲ μᾶς.

ΠΕΤΡΟΣ. (στοὺς ἄλλους Μαθητάς). Ξυπνήστε ἀδέλφια ! Ὁ Δάσκαλος εἶναι ἐκεῖ καὶ μᾶς κντᾶ. Ὡ ! τί περιλύπη πού εἶν' ἡ ματιὰ Του. Ἀδέλφια ! Ἀδέλφια !

ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Ἐνα φῶς μου θάμπωψε τὰ μάτια μέσ' τὸν ὕπνο ! Ποιὸς εἶναι ;

Ὡ ! Ὡ. Ὁ Κύριος !

ΙΗΣΟΥΣ

Κοιμᾶστε ;

ΙΩΑΝΝΗΣ. Συχώρα μας Κύριέ μου. Σᾶν Ρομφαία φοβερὴ σ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὰ μάτια ἔχει λάμψει ἡ Καλωσύνη Σου. Συχώρα μας.

ΘΩΜΑΣ. Ὁ πόνος μας, ὕστερα ἀπ' ὅσα ἔγιναν στὸ δεῖπνο μᾶς πέταξε χάμω σᾶν νεκρούς.

ΠΕΤΡΟΣ. (σκεπάζοντας τὸ πρόσωπο μὲ τὸ ἱμάτιο). Ὡ ! Σᾶν ἐφιάλτης φορικτὸς ἦρτε καὶ μ' ἔπνιξε πάλι ἡ εἰκόνα Σου, τὴ στιγμή πού ὑψώνοντας μὲ γαλήνη τὸ ποτήρι μᾶς εἶπε : « Πίετε ! Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες ! »

ΘΩΜΑΣ. Σώπα Πέτρο. Θὰ χαθοῦμε ἔτσι κάτω ἀπ' τὸ βαρὺ χέρι τοῦ πόνου. Σώπα !

ΠΕΤΡΟΣ. (ἐξακολονθώντας). Ὡ ! Πῶς γλύστρισε ἔπειτα κι ἔφυγε ἡ καταραμένη ἐκείνη σκιά.

Ἡ ἀπαίσια σκιά ὁ Ἰούδας.

ΙΗΣΟΥΣ

Παιδιά ! Ἔχετε θάρρος ; Τί φοβᾶστε ;

Κανένα ἀπὸ σᾶς δὲν ἔχω χάσει.

Γιὰ τοῦ Ἰούδα, τοῦ παλθοῦ ἀδελφοῦ σας, τὸ χαμὸ τὸ λυποψυχάτε ; Ἐκεῖνος θὰ μὲ ἐνώσει μὲ τὸν Κόσμο.

ΙΩΑΝΝΗΣ. Ἡ ὀργή Σου θὰ τὸν καταστρέψει.

ΙΗΣΟΥΣ

Μῖσος δὲν αἰσθάνομαι ποτέ. Δὲν πίστεψα ποτέ σὲ τίποτε ἀνθρώπινο. Γι' αὐτὸ ἔφερα στὸν Κόσμο τοῦ Πατέρα μου τὸ Πνεῦμα.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Κύριε. Δεῖξε μας τὸν Πατέρα. Ὡ ! Αὐτὸ μᾶς φτάνει.

ΙΗΣΟΥΣ

Τόσο καιρὸ εἶμαι μαζύ σας καὶ δὲν μὲ γνώρισες Φίλιππε ; Ἄν ἐγνώριζες ἐμένα καὶ τὸν Πατέρα μου θὰ γνώριζες !

ΘΩΜΑΣ. Κύριε. Δεῖξε μας τὸν Πατέρα ! Δεῖξε μας τὸν Πατέρα !

ΙΗΣΟΥΣ

Μὴ ταράξετε Παιδιά. Ὡ ! Τί Γαλήνη πού θὰ ἦταν στὸ Κόσμο ἂν χωρὶς νὰ βλέπατε πιστεύατε. Ἦρτα γιὰ νὰ σταματήσω τὴν τρικυμία τῆς Ἀμφιβολίας. Ἦρτα γιὰ νὰ νικήσω τὸν Κόσμο.

Παιδιά ! Γιαντὸ χρειάζεται αἷμα !

ΠΕΤΡΟΣ. Αἷμα ; Στὴ θήκη του κοιμᾶται τὸ κοφτερὸ μαχαίρι μου. Νά το. Ὅποιος Σὲ πλησιάσει τὸ αἷμα του ἄφθονο θὰ κυλίσει στὰ πόδια Σου.

ΙΗΣΟΥΣ

Ὁ Πέτρος. Χρειάζεται τὸ αἷμα τῆς Ἀγάπης. Νὰ αὐτὴ τῇ στιγμή ὁ Ἰούδας ὁ παλιὸς ἀδελφός σας, αὐτὸ ζητᾷ νὰ χαρίσει στοὺς ἀνθρώπους.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ. Ὁ Ἰούδας; Ὁ Προδότης;

ΙΗΣΟΥΣ

Ναί. Ὁ Ἰούδας θὰ δώσει στὸν Κόσμο τὸ αἷμα τῆς Ἀγάπης!

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ. Ἡ Κατάρρα! Ἡ Κατάρρα νὰ τὸν σταματήσει στὸ δρόμο του.

ΙΗΣΟΥΣ

Εἰρήνη.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ. Κύριε. Ἡ Εἰρήνη ἐδῶ θὰ μᾶς φέρει στὸν ὄλεθρο.

ΙΗΣΟΥΣ

Ἡ Εἰρήνη βοηθᾷ τὴν Ἀνάπτυξι. Ἔτσι τὸ Πνεῦμα ὑψώνεται πρὸς τὴν Τελειότητα!

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ. Κατάρρα. Στὸν Ἰούδα. Τὸν Προδότη.

ΙΗΣΟΥΣ

Παιδιά. Αὐτὸς θὰ μὲ δώσει στὸ Γένος τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι σὰν κι ἐσᾶς θὰ μὲ ἀγαπήσουν. Γι' αὐτὸ ἔφυγε ὁ Ἰούδας ἀπὸ κοντά μας. Ἐπειτα ἡ ἀγωνία καὶ ὁ πόνος θὰ τὸν πνίγουν. Κανεὶς τόπος δὲν θὰ τοῦ δώσει τὴν Ἀνάπαυσι. Κι ὅλα αὐτὰ γιὰ μένα. Ὁ σὲ τί δυστυχίες, δὲν θὰ πέσει ὁ ἀγαπημένος μου μαθητής. Ὅλες τις ἀλγηδόνες τοῦ Κόσμου θὰ φωνάζει ἐπάνω του μόνο γιὰ νὰ μπορέσει νὰ μὲ ξαναδεῖ ἐκεῖ πάνω, στοῦ Ἀπειρου Πατέρα μου τὰ δώματα.

ΠΕΤΡΟΣ. Κύριέ μου. Ἐγὼ τὴν ψυχὴ μου γιὰ Σένα θυσιάζω!

ΙΗΣΟΥΣ

Τρεῖς φορὲς θὰ μὲ ἔχεις ἀρνηθεῖ κι ὁ ἀλέκτορας τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου θὰ κράξει. Ἄλλ' ἐμπρὸς σηκωθεῖτε. Γιατὶ ἦρτε πιά ἡ Ὁρα.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ! Κύριε! Ποὺ ὑπάγεις; Δάσκαλέ μας. Κύριέ μας.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΥΛΑΞ

Ἐνας ἄνθρωπος περπατοῦσε ἀστοχασίος.

Τὸν ἤυρε Ἐκεῖνη, ἡ ἀναλαμπὴ Τῆς φώτισε τὸ δρόμο του καὶ τοῦπε:

— Ἀπτὰ μαλλιά ἄπονα σὲ τραβᾷ ἡ Ἀμφιβολία. Μέσα στῶν σπηλαίων του τὰ ζοφερὰ ἔγκατα σὲ φωνάζει ὁ Πόνος.

Ἀνυποψίαστε. Ὅταν ἀφίσεις ἀνοικτὸ τὸ παράθυρό σου, σὰν τεράστια μιὰ νυκτερίδα μπαίνει κοντά σου ἡ Ἀπελπισία. Τὰ φτερά τῆς ἀπαίσια κτυποῦν στὸ κρεβάτι σου. Ὁ γλυκὸς ὕπνος φεύγει. Καὶ σὺ, ἀκριβέ μου, μεσ' τὸ βυθὸ τοῦ ἀνθρώπινου χάνεσαι πρὶν μὲ δεῖς. Ὁ! Κύτταξέ με!

— Εἴμ' ἕνας ἄνθρωπος ἐγώ. Ἐσὺ ποιά εἶσαι;

— Σὲ βλέπω μέσ' τῶν ἐνστίκτων τις τραγικὲς διαμάχες. Ἐρχομαι νὰ σὲ σώσω.

— Τ' ἀδύνατο λοιπὸν ζητᾷς. Εἴν' ἡ ζωὴ μου Σκεῦος ποὺ δὲν γεμίζει. Αἰώνια ζητῶ κι αἰώνια πάσχω. Μὰ Ἐσένα, ὦ Γλυκεῖά μου, πῶς δὲν σὲ ταραίζει τὸ ἀπαίσιο ἀγγιγμα τῆς Ἀμφιβολίας; Πῶς ἀδιασάλευτη τὴ Γαλήνη Σου φυλάει πάντα μιὰ δύναμι ἀγνωστη σὲ μένα; Ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ δύναμι;

— Μὴ ζητᾷς τίποτα. Ὅ,τι μαθαίνεις τὸ ρίχνει κάτω ἡ Ἀμφιβολία.

— Ὁ! Ὑπερλάτρευτη Ὀπτασία. Δὲν Σὲ ἀγγίζου τοῦ Πάθους οἱ φλόγες! Δὲν Σὲ μαυρίζει ἡ αἰθάλη τῆς Κακίας! Ποιά εἶσαι;

— Μαζύ σου εἶμαι πάντα πετώντας γύρω σου. Εἶμαι ἡ ἄσβυστη Νοερὴ Ἀγάπη.

MÉREJKOWSKY

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

ΤΟΥ LEONARDO DA VINCI

1452-1519

(Συνέχεια)

Κατά τις αρχές Φεβρουαρίου, η θερμοκρασία μαλάκωσε, τὰ χιόνια ἄρχισαν νὰ λιώνουν πάνω στις σκέπες και οι μικροὶ βλαστοὶ ἔσκαζαν τοὺς κλώνους.

Τὸ πρωτὶ ὅταν ὁ ἥλιος ἔριχνε τις ἀκτίνες του μέσα στὸ ἐργαστήριό, ὁ Francesco τοποθετοῦσε σὲ μιὰ πολυθρόνα τὸ γέρο Διδάσκαλό του, κι ἐκεῖνος ζεστενόταν ἀκίνητος, μὲ τὸ κεφάλι σκυμένο και τὰ χέρια ἀκουμπισμένα πάνω στὰ γόνατα· πάνω σ' αὐτὰ τὰ χέρια, και σ' ἐκεῖνο τὸ πρόσωπο φενόταν ζωγραφισμένη ἡ ἔκφρασις μιᾶς ὑπέρτατης κόπωσις.

Τὸ χελιδόνι ποὺ ξεχειμόνιασε πάνω ἀπὸ τὸ τζάκι και ποὺ ὁ da Vinci ἐξημέρωσε, φτερούγιζε μέσα στὸ δωμάτιο, καθόταν πάνω στους ὤμους τοῦ καλλιτέχνη ἢ πάνω στὰ χέρια του· ἔξαφνα μ' ἓνα φτερούγισμα σὰν νὰ ἀνυπομονοῦσε τὴν ἀνοιξή ποὺ ἐρχόταν πετοῦσε μακριά.

Μ' ἓνα βλέμμα προσεκτικὸ ὁ da Vinci παρακολουθοῦσε ὅλες τις κινήσεις τοῦ πουλιοῦ και ἡ σκέψις του γιὰ τις ἀνθρώπινες φτερούγες ἀναζωογονόταν μέσα στὸ μυαλό του.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἂν και δὲν ἀσχολήθηκε καθόλου, δὲν ἔπαινε ὅμως νὰ τὲς σκέπτεται. Παρατηρόντας τὸ πέταγμα τοῦ χελιδονιοῦ κι αἰσθανόμενος ἐπιτέλους ἓνα νέο σχέδιο νὰ γενιέται μέσα στὸ μυαλό του, ἀπεφάσισε ν' ἀναλάβει μιὰ τελευταία ἀπόπειρα με τὴν τελευταία ἐλπίδα ὅτι ἡ δημιουργία αὐτῶν τῶν φτερούγων θὰ δικαιολογοῦσε ὅλες τις προσπάθειες τῆς ζωῆς του.

Ἀνάλαβε αὐτὴ τὴν ἐργασία με τὸ ἴδιο πείσμα, με τὴν ἴδια πυρετώδη βία ποὺ εἶχε βάλει ζωγραφίζοντας τὸν Ἰωάννη τὸν Πρώτο.

Μὴ σκεπτόμενος τὸ θάνατο, νικόντας τὴν ἀδυναμία και τὴν ἀρρώστια, ξεχνόντας τὸν ὕπνο και τὸ φαγητὸ ἕμερες ὀλόκληρες σκυμένος πάνω στὰ σχέδια και τοὺς λογαριασμούς.

Μερικὲς στιγμὲς ὁ Francesco νόμιζε πὼς αὐτὴ ἡ ἐργασία ἦταν τὸ παραλήρημα κάποιου τρελλοῦ. Μιὰ βδομάδα πέρασε ἔτσι. Ὁ Melzi δὲν ἄφηνε οὔτε λεπτὸ τὸ Διδάσκαλο και περνοῦσε ὀλόκληρες νύχτες νὰ ξενυχτᾷ κοντὰ του. Ἐπιτέλους ἡ κούρασις τὸν κατέβαλλε και τὴ τρίτῃ ἡμέρα ὁ Francesco ἀποκοιμήθηκε στὴ πολυθρόνα κοντὰ στὴ σβυσμένη φωτιά.

Ἡ αὐγὴ ἄσπριζε στὰ παράθυρα. Τὸ χελιδόνι ξύπνησε και ἄρχισε νὰ πιπίζει. Ὁ da Vinci καθισμένος μπροστὰ σ' ἓνα μικρὸ γραφεῖο, με τὴ πένα στὸ χέρι και τὸ κεφάλι σκυμένο πάνω στὸ χαρτί, ἀράδιαζε ἀριθμούς.

Ἐξαφνα, αἰσθάνθηκε ἓνα γλυκὸ κι ἀκατανόητο κούνημα· ἡ πένα ἔπεσε ἀπὸ τὰ δάχτυλά του και τὸ κεφάλι του ἔγρησε στὸ στῆθος του. Ἐκανε μιὰ τελευταία προσπάθεια νὰ σηκωθεῖ και νὰ φωνάξει τὸ Francesco ἀλλὰ μόνο μιὰ ἀδύνατη φωνὴ βγήκε ἀπὸ τὰ χεῖλη του και κρημνίσθηκε μ' ὅλο του τὸ σῶμα πάνω στὸ τραπέζι, ποὺ ἀναποδογύρισε.

Τὴν ἐπαύριό πρωτὶ, 23 Ἀπριλίου, ὁ da Vinci ἐξέφρασε στὸ συμβολαιογράφο τις τελευταῖες του θελήσεις: ἔδινε τετρακόσια σκούδα στις ἀδελφές του εἰς ἔνδειξι συγγνώμης· εἰς τὸν μαθητὴ του Melzi ὅλα του τὰ βιβλία, τὰ ἐπιστημονικά του ὄργανα, τὲς μηχανές του, τὰ χειρόγραφα του και τὸ ὑπόλοιπο τῆς διαθήκης του. Εἰς τὸν ὑπηρέτη του Baptiste Villanis τὰ ἔπιπλα και τὸ μισὸ τοῦ ἀμπελώνα του ποὺ βρισκόταν στὸ Μιλάνο, εἰς τὸ Porta Vercellina τὸ ἄλλο μισὸ εἰς τὸ μαθητὴ του Salaino. Εἰς τὴ γρηὰ ὑπηρέτριά του Mathurine, ἓνα φόρεμα, ἓνα σκέπασμα τῆς κεφαλῆς και δύο δουκάτα.

Κατόπιν ἐξομολογήθει στὸ μοναχὸ και μετάλαβε τὰ Ἀχραντα Μυστήρια με μιὰ εὐλάβεια καθαρῶς χριστιανική. Εἰς τις 24 Ἀπριλίου, Πάσχα, ἐπῆλθε μιὰ καλιτέρουσι.

Ἐπιτέλους εἰς τὰς 2 Μαΐου, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς μέρας ποὺ πέρασε σ' ἀναισθησία, ὁ Francesco καὶ ὁ πᾶτερ Guillermo παρατήρησαν ὅτι ἡ ἀναπνοὴ ἐξησθένειζε. Ὁ μοναχὸς διάβασε τὴ προσευχὴ τῶν ἀγωνιῶντων.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγα λεπτά, ὁ μαθητὴς ἀκουμπώντας τὸ χέρι στὴ καρδιά τοῦ Διδασκάλου του, ἔνωσε πὼς δὲν χηποῦσε πιά.

Κι ἔκλεισε τὰ μάτια τοῦ Leonardo da Vinci.

Τὸ πρόσωπο τοῦ πεθαμένου εἶχε τὴν ἔκφρασι μιᾶς βαθειᾶς καὶ ἡσυχῆς παρατηρητικότητος. Ἐνταφιάστηκε στὸ μοναστήρι τοῦ Saint-Florentin, σὲ τρόπο ποὺ ὁ καθένας νὰ εἶναι πεισμένος πὼς πέθανε πιστὸς στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία.

Γράφοντας στοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Διδασκάλου του στὴ Φλορεντία ὁ Francesco ἔλεγε:

— «Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς ἐκφραστῶ τὸν πόνο ποὺ μὲ προξένησε ὁ θάνατος ἐκείνου ποὺ ὑπῆρξε γιὰ μένα περισσότερο ἀπὸ πατέρα. Ἐνόσω ζῶ, θὰ τὸν κλαίω, γιὰτὶ μ' ἀγάπησε μὲ μιὰ γλυκεῖα καὶ βαθειὰ ἀγάπη. Ἐξ ἄλλου ὅλος ὁ κόσμος μὲ φαίνεται θὰ λυπηθεῖ γιὰ τὴν ἀπώλεια ἐνὸς ἀνθρώπου σὰν ἐκεῖνον ποὺ καὶ ἡ Φύσις δὲν θὰ μπορέσει νὰ ξαναδημιουργήσει. Ὁ Παντοδύναμος Θεὸς ἂς τοῦ δίνει αἰώνιαν ἀνάπαυσι» —.

Ν. ΠΑΛ.

ΤΡΕΙΣ ΝΕΟΙ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗΣ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΡΟΜΑΝΙΝΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΒΑΡΒΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἦτανε, Θέ μου, μιὰ φορὰ
τρεῖς νέοι, (τρεῖς φίλοι... τρία παιδιὰ)
ἀγάπες, ὄνειρα, τραγούδια,
μέσα στὸ φῶς, μὲς στὰ λουλούδια,
τρεῖς νέοι, (τρεῖς φίλοι, τρία παιδιὰ.)

Τὴν ἄπομένονε βαθιά,
ἓνας ἐδῶ, κι ἄλλος ἐκεῖ,
χείλη, καρδιές, μάτια κλειστὰ
μέσα στὸ χῶμα, μὲς στὴ γῆ,
ἓνας ἐδῶ, κι ἄλλος ἐκεῖ...

Κάθε ποὺ ἀνθίζουν τὰ κλαδιά,
βγαίνουν τὶς νύχτες τρία παιδιὰ
ἢ στ' ἀσημένια καλοκαίρια
ποὺ ὑψώνονται στὸ φῶς τὰ χέρια,
βγαίνουν τὶς νύχτες τρία παιδιὰ.

Καὶ μιὰ ἀρμονία γλυκολαλεῖ,
— κιθάρα, φλάουτο καὶ βιολί —
ἢ θεῖα τοῦ Σούμπερτ σερενάτα,
κι εἶν' ὅλ' ἀγάπη, φῶς γεμάτα,
— κιθάρα, φλάουτο καὶ βιολί.

Τοῦ Πρώτου ἢ μάνα τ' ἀγροικᾶ
βουβή, κι ἀνάβει τὰ κεριά·
τοῦ Ἄλλου ἢ ἀδερφή καὶ γονατίζει,
τοῦ Τρίτου ἢ Ἀγάπη θυμιατίζει
σ' ἓνα κελλὶ καλογριά.

Μοῖρες οἱ νύχτες τριγυροῦν,
καὶ τὰ παιδιὰ ξεπροβοδοῦν,
στέλνουν μηνύματα στ' ἀστέρια,
καὶ μὲ καλόβουλα τὰ χέρια
τὰ τρία παιδιὰ ξεπροβοδοῦν.

Ήτανε, Θέ μου, μιὰ φορὰ
τρεις νέοι... καὶ τώρα εἶναι βαθιά
μέσα στὸ χῶμα, μέσ στη γῆ,
ἕνας ἐδῶ κι ἄλλος ἐκεῖ,
τρεις νέοι, (τρεις φίλοι, τρία παιδιά.)

ΑΙΜΙΛΙΑ ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ

ΚΑΤΡΑΚΥΛΙΣΜΑΤΑ

Πᾶνε τὰ χρόνια
κατρακυλᾶνε
καὶ τὸ ποτάμι
ἀροκυλᾶ.
Κι ἀπ' τὴ ζωὴ μας
δὲν θ' ἀπομείνει
μικρὴ μεγάλη, χαρὰ καμιά.

Ἔλα ἀγάπη μου
νὰ ζεῖς μαζί μου
πριχῶ τὰ χιόνια
νὰ μᾶς δεχθοῦν,
πρὶν σβύσει ἡ νειότη μας
καὶ τὰ λουλούδια
τῆς δόλιας ἀνοιξῆς νὰ μαραθοῦν.

Κυλᾶν τὰ χρόνια
Ἄχ! πῶς περνᾶνε
πόσο στὸ βοῦρκο
πλησιάζει ὁ ἀνθὸς
ἡ νειότη μαραίνεται
καὶ σιγοσβύνει
καὶ μένει ὁ πόνος μονάχα αὐτός.

ΛΕΜΕΣΟΣ, ΚΥΠΡΟΥ

ΑΛΟΗ ΠΙΚΡΟΥ

ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

ΙΑ' ΖΩΗ - ΜΙΜΗΣΗ - ΤΕΧΝΗ

Ὁ Ἀριστοτέλης ὀρίζοντας τὴν Τέχνη τὴν ἐξηγοῦσε μὲ μιὰ λέξη. Μίμηση. Ὁ Βάγκνερ κάπου λέει στὰ πεζά του: «Ἄμα τελειώσει ἡ Ζωὴ ἀρχίζει ἡ Τέχνη». Συζήτηση δὲ χωρεῖ πὸς ἡ Τέχνη, ἔχοντας ἀφετηρία μιὰ συγκίνηση, ἀλλοῦ παρὰ ἀπὸ τὴ Ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ πηγάζει. Ἀνάγκη ὁμως νὰ καθορίσουμε τὸ ρόλο τῆς Μίμησης τραβώντας πίσω στὴ Ζωὴ, προχωρώντας κατὰ τὴν Τέχνη καὶ δείχνοντας τί στοιχεῖα πέρνοντας ἡ Μίμηση ἀπὸ τὴ Ζωὴ δημιουργεῖ τὴν Τέχνη, ἢ καλλίτερα γίνεται αἷτιος τῆς δημιουργίας ἔργων Τέχνης.

Ὁ ἐγωϊσμός τοῦ Τεχνίτη γιὰ νὰ διαπιστωθεῖ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μιμητικὰ μέσα ἴσως μάλιστα καὶ τὰ μιμητικὰ μέσα νὰ εἶναι τὰ μόνα πού νὰ καθιστοῦν κοινωνίσημη αὐτῆ τῆ διαπίστωση (1).

Αὐτὰ ὁμως τὰ μιμητικὰ μέσα μονάχα τους δὲ φτάνουν παρὰ εἶναι μόνο μιὰ ἀναγκαῖα ἀπαρχὴ γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ διαπίστωση. Ὁ τρόπος καὶ ἡ μέθοδος τῆς χρήσης τους εἶναι κατοπινοῦ κριτήριον τοῦ ἔργου τέχνης. Ἄν ἦταν ἀποκλειστικῶς ἀναγκαῖότητες τότε ἡ φωτογραφία καὶ ἡ ζωγραφικὴ καὶ ὁ φωνογράφος καὶ ἡ ὀρχήστρα θὰ ἔστεκαν στὸ ἴδιο καλλιτεχνικὸ ἐπίπεδο. (Ὁ κινηματογράφος, γιὰ τὴν ὄρα, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι καλλιτέχνημα γιὰτὶ μόνο μιμητικὰ μέσα τὸν ἀπαρτίζουν. Τότε θ' ἀρχίσει νὰ διεκδικεῖ δικαιώματα γιὰ τὴν Τέχνη ὅταν παύσει νὰ εἶναι ἕνα λεύκωμα ἀπὸ φωτογραφίες).

Ἡ Τέχνη κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ μιὰ ἀπλὴ ἀναπαράσταση. Ἄν ἦταν κάτι τέτοιο, θὰ ξεγράφονταν γιὰ πάντα ἡ προσωπικότητα, ἡ ιδιοσυγκρασία, ὁ ἐγωϊσμός τοῦ τεχνίτη, ἀφοῦ ἡ Φύση δὲν ἀλλάζει καὶ δὲ θὰ ἦταν ὑποστατὴ ἡ ἔννοια τῆς ἐξέλιξης, δηλαδὴ τῆς ἐπαναστατικῆς διαπίστωσης. Ἡ γλυπτικὴ δὲ θάλλαζε ἀπὸ τὴν προμηκυναϊκὴ ἐποχὴ ἀφοῦ

(1) Ὡς καὶ ἡ μουσικὴ ἀκόμη, πού ἀπὸ πρώτη ἐξέταση φαίνεται νὰ μὴν ὑποβάλλεται στὴ μίμηση, δὲν ἔχει ἄλλα μέσα παρὰ τὰ μιμητικὰ κατόπι ἀπὸ τὴν ἀναγκαῖα ἐξέλιξη αἰώνων ὀλοκληρῶν τελείως ὑλικῶν διαπιστωτικῶν μέσων.

τὸ ἀνθρώπινο κορμὶ παρ' ὅλα τὰ στρεβλωτήρια τοῦ γελοίου συρμοῦ δὲν ἄλλαξε.

Λέγοντας λοιπὸν ὁ Ἀριστοτέλης πὼς ἡ Τέχνη πηγάζει ἀπὸ τῆ Μίμηση, ἐννοοῦσε πὼς τὰ διαπιστωτικά της μέσα δὲ μποροῦν νὰ εἶναι παρὰ μιμητικά, παρμένα δηλαδή ἀπ' αὐτὴ τὴ Φύσι, ἀπ' αὐτὸ τὸ Σύμπαν ὅπου εἴμαστε βουτηγμένοι καὶ ἀπ' ὅπου δὲ μποροῦμε νὰ βγοῦμε, ἀφοῦ ἔξω δὲν ὑπάρχει. Τί ἐννοεῖ ὁμοῦς ὁ Βάγκνερ ὅταν προσθέτει πὼς ἅμα πάψει ἡ Ζωὴ ἀρχίζει ἡ Τέχνη; Δὲν κάνει τίποτες ἄλλο παρὰ νὰ συμπληρῶναι τὴν ἰδέα τοῦ Ἀριστοτέλη. Ὅσο κι ἂν κοιτάζουμε τὴ Ζωή, ὅσο κι ἂν τὴ μελετήσουμε γιὰ νὰ ἐμπνευστοῦμε ἀπὸ αὐτή, τόσο πρέπει νὰ τῆς γυρίσουμε τὴ ράχη ὅταν μᾶς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νὰ διαπιστώσουμε τὴ συγκίνηση ποὺ μᾶς προξένησε.

Μ' ἄλλους λόγους γιὰ μιὰ ὀρισμένη περίσταση τὰ μιμητικά στοιχεῖα τὰ ἔχουμε, ποὺ γιὰ ὅλους, μ' ἐλάχιστες, τοπικὲς ἴσως παραλλαγές εἶναι κοινά, τὰ ἴδια. Πὼς αὐτὰ τὰ στοιχεῖα θὰ τὰ κάμει ἱκανὰ ὁ τεχνίτης νὰ τὸν διαπιστώσουν; Ἄν ἡ Τέχνη στὴν οὐσία της εἶναι ἡ διοπίστωσις ἑνὸς ἐγωϊσμοῦ, στὴν ἐκδήλωσή της εἶναι ἡ ρυθμοποίηση, ἡ ρυθμοτομία (1) τῆς ἀτομικότητος τοῦ τεχνίτη. Ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἀτομικότητες παρὰ σχολές, δηλαδή κοπάδια, δημιουργεῖται ὕφος ποὺ καταντᾷ συμβατισμός, δηλαδή μαρσμός καὶ θάνατος τῆς Τέχνης.

Ἡ ρυθμοποίηση τῶν μιμητικῶν στοιχείων, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ τεχνίτη εἶναι, κατόπι ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν συγκίνησην ποὺ δημιούργησε τὴν ἰδέαν τοῦ τεχνουργήματος, τὸ ἀμέσως κυριώτερον καὶ σημαντικώτερον στοιχεῖόν του. Ὁ πολύχρονος αἰσθητικὸς καυγᾶς οὐσίας καὶ ὕφους στὴν Τέχνην πηγάζει ἀπὸ τὸ ὅτι δὲ θελήθηκε νὰ ξεχωριστῆ ἡ σημασία τοῦ καθενὸς στὴ συμβολὴν τὸν Τέχνην, πὼς ἡ σχολὴ δὲν ἀναγνώρισε τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀτομικότητος ἢ θάρσενε πὼς μὲ ὕφος μόνον γίνεται Τέχνη, δίχως οὐσία. Ἡ σχολὴ δημιούργησε ψευτοκλαστικὸς.

Σημειώστε πὼς αὐτὴ ἡ ρυθμοποίηση εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴ διαπίστωσιν ἔργου Τέχνης, ἄλλοιῶς αὐτὸ μονάχα ὡς

(1) Ἀκατάλληλη ἡ λέξις, μὰ τὴν πέρνω μὲ τὴν ἐλαστικωτέραν τῆς σημασίαν.

δημιουργικὴν συγκίνησην παραμένει ἀπροσπέλαστον γιὰ πάντα σὲ κάθε ἄλλῃ ψυχῇ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Τεχνίτη ποὺ εἶχε τὴν σύλληψιν δίχως ὁμοῦς νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ τὴν κήσιν του. Τί ὠραῖος ὁ μῦθος τοῦ Ἐρμαφρόδιτου ἐφαρμοζόμενος στὸ πάθος ποὺ δονεῖ τὸν καλλιτέχνη!

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ τώρα νὰ ἔχουμε τὴν ἰδέαν πὼς αὐτὴ ἡ ἀποψη μπορεῖ νὰ πλησιάζει κάμποσον τὴν ἀλήθειαν στὸ σκοτεινὸν καὶ δυσκολοξερευνήτο αἰσθητικὸν λαβύρινθον, ὅχι γιὰ τίποτες ἄλλο, παρὰ γιὰ τὸ ὅτι βροῖσκει σὲ γεωμετρικὸν θεώρημα τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀπάνω ἀκριβῶς στὶς θεωρίας ὅπου βασίσαμε τὴν σειράν ὅλων αὐτῶν τῶν σημειωμάτων. Ἐξηγοῦμαι. Στὶς ἀρχικὰς μελέτας μᾶς εἶχαμε καθορίσει τὸ συμβατισμόν. Τὸν χαρακτήρισαν ἀπάνω κάτω σὰν τὸ δολοφόνον τῆς Τέχνης. Ὅπου ξαπλώνεται ἡ λέπρα τοῦ Τεχνίτη δὲν μπορεῖ ν' ἀνθίσει. Ἡ πηγὴ ὁμοῦς τοῦ συμβατισμοῦ ποῖα εἶναι ἂν τὴν καλοεξετάσουμε; ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ρυθμοποίηση ποὺ χαράζει στὰ μιμητικὰ στοιχεῖα τὴν προσωπικότητα τοῦ τεχνίτη. Ὅταν ὁμοῦς ἐκεῖνον ποὺ στὴν ἀρχὴ εἶναι ἐξαιρετικὸν καταντήσει κανόνας, ὅταν τὸ φροῦτον καταντήσῃ σαπίλα, τότε ἡ ρυθμοποίηση ποὺ ξεσπόρῃσεν σὲ συμβατισμόν, τί μπορεῖ νὰ λογαριάζῃ;

Ἡ Τέχνη ἄλλο ἀπὸ ὑποκειμενικότητα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ κάθε τεχνίτης ἔχει τὴν δικήν του, ποὺ ρυθμίζει σύμφωνα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του. Τέχνην καλοπαιωμένην δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Καλοῦπι θὰ πῆ συμβατισμός. Ὁ τεχνίτης, ἐπαναστάτης καθὼς τὸν περιγράψαμε, εἶναι ἕνας σὲ ὅλους εἴτε λίγοι στοὺς πολλούς. Ὅταν ὅλοι εἶναι ἐπαναστάτες σ' ἕναν τόπον, ὁ συντηρητικὸς καταντᾷ ἐπαναστάτης, καὶ ὅταν ἡ καλλιτεχνικὴ ἰδιοσυγκρασία, ἑνός, καταντήσῃ σχολή, τοῦ συρφετοῦ, ἐπαναστάται δὲν εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἀντιγράφουν τὸν ἐπαναστάτη. Ἡ Τέχνην εἶναι μιὰ διαρκὴς ἐξέλιξις στὴν ἐπανάστασιν. Βγαίνει ἀπὸ τὸ πέλαγος τῆς Ζωῆς, ἀπὸ τὴν ὁμοιομορφίαν τῆς Φύσεως πέρνοντας τὰ στοιχεῖα της καὶ ἰδιορυθμίζοντάς τα σύμφωνα μὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν αἰσθητικὴν ἀντίληψιν τοῦ κάθε τεχνίτη, ἀναδημιουργοῦ ποῖον παρὰ δημιουργοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργός, ἀναδημιουργὸς ὁ Τεχνίτης. Γιατὸ ἡ Τέχνην εἶναι πολυπόικη «ἐπ' ἀπειρον» ἐξήγησις τῆς Ζωῆς μὲ τόσους καὶ τόσους ἐρμηνευτὰς ποὺ συγκλονίστηκαν καθεὶς τους μὲ

ιδιαιτερο ρυθμό στις τόσες έκπαγλες, ανεξάντλητες όμορφίες της. Εύτυχισμένος όποιος καταλαβαίνει τη Ζωή! Νά ό γεννημένος τεχνίτης! Poeta nascitur non fit!

Παρίσι 12. Ζ'. 1925.

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

Υ. Γ. Γενικό θαλάσσωμα στο προηγούμενο κεφάλαιο. Βάλθηκε ό τυπογράφος να αποδείξει πώς δέ ξέρω τί μου γίνεται από έποψη τυπικού. Άς με συγχωρέσουν οι άναγνώστες μου και άς κάμουν τό επανώτατο *σπανιώτατο* (σελ. 186. β'. γρ. β'. παραγρ.) — άς διαβάσουν γυμνής και καθαρής διανοηκότητας (ίδια σελίδα στο τέλος της προτελευταίας παραγράφου) και στο άκόλουθο κατεβατό στη μέση περίπου: «στους Φαρισαίους, τους εκπρονευτές της Σκέψης και τους μαστροπούς της Τέχνης» κολλώντας ένα έρωτηματικό μετά τό «γενεές».

Μ. Β.

ALEXANDRE KOUPRINE

Η ΕΥΤΥΧΙΑ

Ένας βασιληάς εκάλισε μιá μέρα όλους τους σοφούς και τους ποιητές του βασιλείου του και σαν μαζεύτηκαν όλοι, τους ρώτησε:

— Τί είναι Εύτυχία;

— Εύτυχία για μένα, — άποκρίθηκε γρήγορα ό πρώτος — είναι να θανατώω πάντα τη λάμψη της θείας σου μορφής και να αισθάνωμαι παντοτινά.....

— Να τον άποκεφαλίσουν! — επρόσταξεν ό βασιληάς με άπάθεια. — Άλλος!

— Εύτυχία είναι ή δύναμη. Βασιληά μου, είσαι εύτυχής! φώναξεν ό δεύτερος.

Μά ό βασιληάς μ' ένα στρυφνό μειδιάμα είπε:

— Όσόσο εγώ πάσχω από αίμορροΐδες και δέ μπορώ να γιατρευτώ. Άς του ξεροζώσουν τη μύτη! Ό επόμενος.

— Εύτυχία είναι ό πλούτος! είπεν ό τρίτος.

Μά ό βασιληάς άποκρίθηκε:

— Είμαι πλούσιος και όμως την εύτυχία άκόμα τη

ζητώ. Σε φτάνει μιá βέργα από μάλαμα που νάχει ίσο βάρος με τό κεφάλι σου;

— Ω, βασιληά μου!

— Θα τώχεις. Δέστε του στο λαιμό μιá βέργα από μάλαμα, που νάχει ίσο βάρος με τό κεφάλι του και ρΐξτε τον ζητιάνον αυτό στη θάλασσα.

Και ό βοσιληάς, άνυπόμονος, εφώναξε:

Ό τέτατος!

Τότ' έπλησίασ' ένας κουρελιάρης με κάτι μάτια φλογερά:

— Άρχοντά μου! έμουρμούρισε. Έπιθυμίες μου είναι πολú μέτριες. Πεινώ. Δόσε μου να φάγω και θά γίνω εύτυχής και σ' όλον τό κόσμο θά σ' εγκωμιάζω.

— Δόστε του να φάγει, είπεν υπερήφανα ό βασιληάς και σαν άποθάνει από κακοστομαχιά να με ειδοποιήσετε.

Αυό άλλοι έρχονται με τη σειρά τους. Ό ένας, εύρωστος άθλητής με ρόδινο σώμα και ταπεινό μέτωπο, είπε:

— Εύτυχία είναι ή δημιουργική δύναμη.

Κι ό άλλος κιτριλιάρης λιγνός ποιητής, εψιθύρισε:

— Έ εύτυχία βρίσκεται στην ύγεία.

Μά ό βασιληάς χαμογέλασε πικρά και άποφάνθηκε:

— Άν ήτανε στο χέρι μου ν' αλλάζω τις τύχες σας, σ' έναν μήνα, καλέ μου ποιητή, θά παρακαλοΐσες τους θεούς να σου στείλουν καμμιά Μούσα να σ' έμπνεύσει, και σύ, πούσαι σαν άλλος Έρακλής, θάτρεχες να ζητᾶς απ' τους γιατρούς δυναμωτικά φάρμακα. Άμετε στο καλό. Ποιανού ναι τώρα ή σειρά;

— Θνητέ! έπρόφερεν υπερήφανα ό έβδομος, με νάρκισσους στολισμένος. — Έ εύτυχία είναι μέσ στο μηδενικό!

— Να του κόψουν τό κεφάλι! πρόσταξεν άμέσως ό άρχοντας:

— Συχώρα με, βασιληά μου, συχώραμε! — τραΐλιζεν ό κακομοΐρης, που είχε γίνει πιό κίτρινος κι απ' του νάρκισσου τα πέταλα. Δεν ήθελα να πώ αυτό.

Μά ό βασιληάς έκαμε μιá χειρονομία, χασμουρήθηκε και διάταξε ξηρά:

— Πάρτε τον από δώ... Άποκεφαλΐστε τον. Ό λόγος του βασιληά είναι σταθερός σαν τον άχάτη.

Κι άλλοι πολλοί είπαν τη γνώμη τους με τη σειρά

τους. "Ενας απ' αὐτοὺς εἶπε μιὰ λέξη μόνο :

— "Ο ἔρωτας.

— Χά, χά, χά! δόστε του ἑκατὸ ἀπ' τὶς ὠμορφότερες γυναῖκες καὶ κορίτσια τοῦ βασιλείου μου—εἶπεν ὁ βασιληᾶς γελώντας σαρκαστικά— δόστε του ὅμως μαζὺ κι ἓνα ποτῆρι δηλητήριον, κι ὅταν θᾶρτει ἡ στιγμή εἰδοποιεῖστέ με: θάρτω νὰ θαυμάσω τὸ πτώμα του.

Κι ἓνας ἄλλος εἶπεν ἀκόμα:

— Εὐτυχία γιὰ μένα εἶναι νὰ μπορῶ νὰ πραγματοποιῶ ἀμέσως ὅλες μου τὶς ἐπιθυμίες κι ὅλους μου τοὺς πόθους.

— Καὶ τί ποθεῖς αὐτὴ τὴ στιγμή ρώτησεν ὁ βασιληᾶς μὲ κακεντρέχεια.

— Ἐγώ;

— Ναί, ἐσύ.

— Ἄρχοντά μου... μὰ αὐτὴ ἡ ἐρώτηση εἶναι ὄλωσ-διόλου ἀπρόοπτη.

— Ἄς τὸν θάψουν ζωντανό... Μὰ τί; κι ἄλλος σοφός; Ἄς εἶναι... ἔλα. πλησίασε. Μήπως ξέρεις ἐσὺ ποὺ βρίσκεται ἡ εὐτυχία;

Κι ὁ σοφός—ποὺ ἦτανε ἀληθινὰ σοφός—ἀποκρίθηκε: Ἡ εὐτυχία βρίσκεται μέσα στὴ γοητεία τῆς ἀνθρώπινης σκέψης.

Ἡ βλεφαρίδες τοῦ βασιληᾶ ἀνοιγόκλεισαν καὶ γεμάτος θυμὸς:

— Ἄ! Ἡ ἀνθρώπινη σκέψη! Καὶ τί πρᾶγμα εἶν' αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη σκέψη;

Κι ὁ σοφός—ποὺ ἦτανε ἀληθινὰ σοφός—χαμογέλασε μὲ οἶχτο μὰ δὲν ἀποκρίθηκε.

Τότε ὁ βασιληᾶς διάταξε νὰ τὸν κλείσουν σὲ μιὰ ὑπόγεια φυλακὴ ποὺ βασιλεβε αἰώνιο σκοτάδι καὶ ποὺ δὲν ἔφτανε κανένας κρότος ἀπ' τὸν ἔξω κόσμον.

Κι ὅσοτερ' ἀπὸ ἓνα χρόνον ὡδηγήσανε μπρὸς στὸν βασιληᾶ τὸ φυλακισμένο, τυφλό, κουφὸ καὶ ποὺ μόλις στεκότανε στὰ πόδια του.

— Λοιπὸν;—ρώτησ' ὁ βασιληᾶς—εἶσαι εὐτυχισμένος;

Καὶ ὁ σοφός ἤσυχα, ἤσυχα.

— Ναί, εἶμαι εὐτυχισμένος. Μέσ' στὴ φυλακὴ μου ταυτόχρονα εἶμουνα δυνατός, πλούσιος, ἐρωτευμένος, χορτᾶ-

τος καὶ πεινασμένος, κι ὅλ' αὐτὰ τὰ χρωστῶ στὴ σκέψη μου.

— Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ σκέψη; φώναξ' ὁ βασιληᾶς ἀνυπόμονα.—Σέ πέντε λεπτὰ θὰ σὲ κρεμάσω καὶ θὰ σὲ φτύσω κατάμουτρα, κἀταραμένε. Ἡ σκέψη σου θὰ σὲ παρηγορήσει; Καὶ τί θ' ἀπογίνουιν οἱ σκέψεις σου ποὺ θᾶχεις διασκορπίσει σ' ὅλον τὸν κόσμον;

Μὰ ὁ σοφός—ποὺ ἦτανε ἀληθινὰ σοφός—ἀποκρίθηκε ἤρεμα.

— Φτωχὲ θνητέ! Ἡ σκέψη εἶναι ἀθάνατη.

M. A.

ΠΡΩΪΝΟ

Ὡ πόσο ἄργά, τᾶποσπερνὰ
βαθαίνει ὁ Νοῦς, μὲς τοὺς βυθοὺς
κάποιων λυγμῶν.

Κι ὄργα γοργά, Νύχτα καὶ νά!
βαθαίνει ὁ Νοῦς, μὲς τοὺς βυθοὺς
ποιῶν ὀδυρμῶν.

Μὰ ἡ δροσανγὴ...—ποὺ εἶναι οἱ δαρμοὶ—
βαθαίνει ὁ Νοῦς, μὲς τοὺς βυθοὺς
κάποιων παλμῶν

Κι ὦ ἐσὺ Πηγὴ — ποὺ εἶν' οἱ λυγμοὶ —
βυθαίνει ὁ Νοῦς, μὲς τοὺς βυθοὺς
ποιῶν στοχασμῶν

ΦΩΤΗΣ ΓΙΑΧΑΡΑΣ

ΘΥΜΗΣΗ

Ἔχει ζευγάρι ἐρωτεμένο στήσει
ἀντίκρα τῆ φωνῆά του μέσ' τὸ βράδυ
κι ἐγὼ στῆς κάμαρῆς μου τὸ σκοτάδι
κάποια θυμοῦμαι ἀγάπη πούχει σβύσει.

Ὁ ἔρωτας κι ἡ νειότη εἶχαν θελήσει,
ὅμοια μὲ ταραχνένιο τους ὑφάδι,
λουλουδένιο νὰ ὑφάνουνε μαγνάδι
στὴν ἀνανθη κι ἐρημικὴ μου ζήση.

Ἀγάπη! Τὸ μεγάλο σου τὸ ψέμμα
τόχω ρουφήξει ἀκέρηο, κι ἔγινε αἷμα,
μέσα μου τὸ πικρὸ σου δηλητήριο.

Κι ὅμως στὸ τρυφερό σου τὸ μυστήριο,
ἔτσι μαγευτικὰ ξεγελασμένη,
πάντα ἡ ψυχὴ μου ὡς ἦτανε νὰ μένει.

ΣΤΟ ΞΟΔΙ

Τρεῖς τρεῖς ἀργὰ τὰ σήμαντρα βαροῦνε
λείψανο νέο μὲς τὸ χωριὸ ξοδιάζουν,
τὶς χάρες του σὲ στίχους ἀραδιάζουν
κι ὅλες ἡ κορασιῆς βουβὰ θρηνοῦνε.

Καὶ τί γλυκὰ τὰ ὄργα τους μάτια ποῦναι,
τὰ παλληκάρια ἀντίκρου τὰ κυτάζουν
κι ἀνάμει ἀπ' τὰ δάκρυα π' ὄλο στάζουν
κάπου κι αὐτὲς τοὺς νειοὺς γλυκοθωροῦνε.

Ἀντάμα μὲ τὸ θάνατο κι ἡ φύση
μέσ' τὸ κορμὶ τοῦ κάθε νέου κρυμμένη
τὸ αἰώνια ἀτέλειωτο ἔργο της ὑφαίνει,

κι ἐκεῖ πὸν μιὰ ζωὴ πάει νὰ σβύσει
ἄπειρες λάμπουν μέσ' τῶν νειῶν τὰ μάτια
ὠριμες πιά νὰ βγοῦν στῆς γῆς τὰ πλάτια.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΜΟΥ

Μικρούτσικο σπιτάκι χαμηλὸ
Εἶν' τῆς βασίλισσάς μου τὸ παλάτι
Κι ἐκεῖ μέσα, σὰ γιούλιο ντροπαλό,
Κρυμμένη εἶν' ἀφ' τὸ βλέμμα τοῦ διαβάτη.

Κι ἐγὼ διαβαίνω κεῖθε δειλὰ
Μὲ τὸν κρυφὸ καημὸ μου τὸ κοιτάζω
Κι ἀθέλτητα ἀπ' ἀγάπη σιγαλὰ
Μὲς ἀπ' τὴν καρδιά μου ἀναστενάζω.

Καὶ καμαρώνω τὸ βασιλικό,
Ὅπου τὸ παραθύρι της στολίζει,
— Καλότυχο μυροῦδι φτωχικό,
ποὺ τὸ χρυσὸ της χέρι σὲ ποτίζει!

Κι ὅταν τὸ χτυπολόγημα τὰργαλειοῦ
Καὶ τὸ γλυκὸ κελάδημ' ἀγροικιέται
Τοῦ πολυαγαπημένου μου πουλιοῦ,
κάθε καημὸς ἀφ' τὴν καρδιά μου σβιέται.

Καὶ τοῦ παραθεριοῦ της τὰχνὸ φῶς
Τὰ βράδια νὰγναντεύω δὲ χορταίνω,
Ἄστρο γιὰ μὲ δὲν ἔχει ὁ οὐρανὸς
Τόσο γλυκὸ καὶ τόσο ἀγαπημένο.

Καὶ λέω : καλὴ σου ἡ ὥρα, ἐσὺ φτωχή,
Ποῦ, ἂν ἔχουν μετρημοὺς οἱ κόκκοι τοῦ ἄμμου,
Ἔχει κι ὁ πλοῦτος, πόχεις στὴν ψυχὴ!
Καλὴ σου ἡ ὥρα, ἐσύ, βασίλισσά μου!

ΜΙΚΕΛΗΣ ΑΒΛΙΧΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΟΛΟΥΣ βέβαια όσοι δὲν γνώρισαν ἀπὸ κοντὰ ὄσους ἀπάρτισαν στὴν ἀρχὴ τὴν ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ, κι ὄσους ἔπειτα ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι πυρῆνες πού συγκρότησαν τὴν «ΑΡΓΩ» ὄλους αὐτοὺς εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ παραξενεύει ἡ τωρινὴ στάσι της καὶ ἡ τωρινὴ κίνησή της.—Κι ὁμως αὐτὴ εἶναι μιὰ φαινομενικὴ ἀπάτη.—Γιατὶ μὲ χαρὰ καὶ δημόσια τὸ δηλώνουμε πὼς ἡ ΕΝΩΣΗ σύμφωνα μὲ τὸν ἰδεαλιστικὸ της σκοπὸ ἔφτασε σὲ πραγματικὴ ἐπιτυχία τὴν στιγμὴ πού τότε ὄλοι σχεδὸν πού τὴν συνέστησαν στὴν ἀρχή, ἄλλοι στὴν Εὐρώπη κι ἄλλοι στὴν Ἑλλάδα συμπληρώνουν σπουδές.

ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΟ πὼς χάρις στὴν «ΑΡΓΩ» πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς παρουσιάστηκαν, γνωρίστηκαν, διαβάστηκαν κι εἶναι γνωστοί.—Μιὰ τέτοια ἐπιτυχία ἀνάμεσα στὸ διανοητικὸ χάος πού ζοῦμε κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μὴ τὴν ἀναγνωρίσει.—'Αναγκαστικὰ λοιπὸν τώρα γεννᾶται ζήτημα «καινούργιων ἐργατῶν τῆς Ἰδέας» νὰ ποῦμε, πού θὰ συμπληρώσει τὰ κενὰ πού λείπουν μὲ τὴν ἀποχώρησι ἀπὸ τὴν ἐνεργητικὴ δράσι ἐκείνων πού σπουδάζουν. Ἔτσι ἡ «ΑΡΓΩ» τότε παύει τίς ἐργασίες της καὶ μιὰ προσεχῆς Γεν. Συνέλευσις τῶν Μελῶν τῆς ΕΝΩΣΕΩΣ θὰ ἀποφασίσει τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐξακολούθησή της ἢ ὄχι.

Η ΔΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΒΑΜΕ ἀπὸ τὸν συνεργάτη μας ποιητὴ κ. Πέτρο Μάγνη τὴν ἀκόλουθη ἀπάντησι στὴν μελέτη τοῦ κ. Δ. Ε. Εὐαγγέλου πού δημοσιέψαμε στὸ τελευταῖο μας τεῦχος γιὰ τὸ ἔργο τοῦ πρώτου, καὶ τὴν ὁποία δημοσιεύουμε.

Στὶς σελίδες τοῦ τελευταίου τεύχους τῆς «ΑΡΓΟΥΣ» εἶδε τὸ φῶς κάποιον δημοσίευμα, ἐνάντια στὸ ἔργο καὶ τὸ ἄτομο τοῦ Πέτρου Μάγνη, πού, ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, προδίδει κακὴ πρόθεσι κι ἐμπάθεια, σὲ σημεῖο πού νὰ προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτησι κάθε τιμίου κι ἀληθινὰ μορφωμένου ἀναγνώστη, πού καὶ τὸ βιβλίον του «Τραγοῦδια τῆς Σέμης καὶ ἄλλα» διάβασε, καὶ τὸν ἴδιο ἀπὸ κοντὰ ὡς ἄνθρωπο γνώρισε.

Εἶνε λίαν ἀπογοητευτικὸ νὰ βλέπει κανεὶς νέους, πάνω στὴν πληθώρα τῶν χυμῶν καὶ τὴν ἀνθισι, ἀντὶς νὰ μᾶς δίνουν τὸ μέτρο τῆς δυναμικότητάς τους μὲ πρωτότυπη δημιουργία, πού ν' ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τῆς ψυχῆς τους, χωρὶς ἀκόμα τὴν πείρα τῆς ζωῆς

καὶ τὴν γνώσι, μὲ μόνο ἐφόδιο τὴ σοφία πού τοὺς χαρίζουν οἱ κριτικὲς καὶ τὰ σημεῖωματα τῶν περιοδικῶν, νὰ δαπανοῦν τὸν καιρὸ τους σὲ προσπάθειες νὰ γκρεμίσουν ἔργα, στημένα μὲ πολλὴν εὐλικρίνεια, κόπο κι αὐτοθυσία καὶ σὰν ἄλλοι γέροι ἀποτυχημένοι καὶ στεῖροι, νὰ ξεχνοῦν τὸ δηλητήριον τοῦ μίσους καὶ τοῦ φθόνου ἐνάντια σ' ἀναγνωρισμένες ἀξίες, θαρρεῖς καὶ τοὺς κλείνουν τὸ δρόμο, λὲς καὶ τοὺς ἐμποδίζουν στὸ πέταγμα τους.

Καὶ πὼς πρόκειται γιὰ δημοσίευμα πού ἀδικεῖ τὸν ποιητὴν δὲν ἔχω παρὰ νὰ φέρω τίς ἀκόλουθες ἀποδείξεις:

Α.' Ὁ γράφων ὑβρίζει τὸ ἄτομον καὶ γιὰ παράδειγμα παρουσιάζω μερικὲς του φράσεις:

«ἢ αὐτὸς ὁ ποιητὴς ζοῦσε σὲ μιὰ ἔρημο ἢ ἀπλῶς σκέφτηκε κάποτε πὼς ἡ ποίησι εἶναι ἓνα μέσο ἐπίδειξης, καλλίτερο ἀπὸ κάθε ἄλλο, καὶ κάποτε, κάποτε ἐσκάρωνε κι ἓνα ποίημα, νομίζοντας πὼς ἔτσι θὰ ξεγελοῦσε τὴ Δόξα.»

«θέλει νὰ μᾶς πείσει πὼς νοιώθει τίς ροπὲς καὶ τίς ἀνάγκες τῆς σημερινῆς κοινωνίας, δείχνοντας ἐνδιαφέρο γιὰ τὴν πάλη τῶν τάξεων.»

«σὲ ὄλα δίνει τὸ μέτρο τοῦ ἑαυτοῦ του: ὁ νόμος τῆς σχετικότητος.»

«ἔνας ἄνθρωπος μὲ δίχως δυνατὴ προσωπικότητα, ἔνας λογοτέχνης μὲ δίχως ἐσωτερικότητα, τί μορφὴ μπορεῖ νὰ δώσει στὶς ἐκδηλώσεις του; Ἄπλοῦστα τὸ φιλολογικὸ του φανέρωμα θάναι ἀντάξιο τῆς πηγῆς ἀπὸ ὅπου προέρχεται.»

Β.' Ψεύδεται ἐσκεμμένα.

Γράφει: «ἔπειτα ἀπὸ τριάντα σχεδὸν χρόνια ποιητικοῦ σταδίου ὁ Πέτρος Μάγνης παρουσιάζει σήμερον ἓνα τομίδιον κ.τ.λ. Καὶ νὰ σκεφτεῖ κανεὶς πὼς αὐτὴ εἶναι ἐργασία τόσο καιροῦ κ.τ.λ.»

Ἐνῶ ξαίρει πολὺ καλά, πὼς ὁ Μάγνης δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ γράφει κι ἀκόμα τὴν δημοσιευμένην ἐργασίαν πού δὲ συμπεριελήφθηκε στὸ βιβλίον ἔχει ἀρκετὴ, κι ἀνέκδοτη ὄχι λίγη.

Γιατὶ εἶναι βέβαιον, πὼς ὁ Μάγνης δὲν ἔδωσε παρὰ δείγματα τῆς διάφορης ἐργασίας του, κι αὐτὰ μὲ δυσκολία ὁσάκις τοῦ ζητήθηκαν.

Κι αὐτὸ ἀκόμα τὸ βιβλίον «Τραγοῦδια τῆς Σέμης καὶ ἄλλα» δὲ θάβγαине, ἂν δὲν ἐπέμενε, ὁ πραγματικὰ καλλιτεχνικὰ μορφωμένος κι ἐμπνευστὴς κάθε ἀξίας, κ. Στέφανος Πάργας, ὁ ὁποῖος κι ἀνέλαβε τὰ ἔξοδα τῆς ἐκδοσῆς μέσον τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου «Γράμματα». Τιμὴ, πού λίγοι τὴν ἀξιώθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἄλεξαντρινούς λογίους.

Γ' Συκοφαντεί.

Γράφει: «είναι προδότης τῆς δημοτικῆς· εἶναι ἕνας ρίψασπις.» Μὰ σὲ ποιούς ἐπὶ τέλους ἀπευθύνεται;

Εἶναι βέβαιο, καὶ τὸ ξαίρουν ὅλοι, πὼς ὁ Μάγνης ποτές δὲν παρουσίασε κάτι μὲ ἀξιώσεις φιλολογικῆς, πού νὰ μὴν εἶναι γραμμένο στὴ δημοτικῆ.

Ἄν γιὰ λόγους, πού δὲν ἐπιτρέπει ἐδῶ ὁ χώρος ν' ἀναπτύξω ἀναγκάστηκε κι ἔγραψε κάποτε διαφορετικὰ—κι εὐτυχῶς σὲ ἀποκρουστικῆ καθαρεύουσα—εἶναι προδότης καὶ ρίψασπις, ὁ Παλαμᾶς τί εἶναι τότες, πού συχνὰ μᾶς δίδει σοφῆς μελέτες του σὲ μιὰ *ζηλευτῆ* ὑπερκαθαρεύουσα;

Δ' Παρ' ὅλο, πού ἀπασχολεῖ μὲ ἀοριστολογίες κι ἀφορισμούς ὁκτὰ ὀλόκληρες σελίδες γιὰ νὰ ἐκμηδενίσει ἕνα ἔργο, τὸ κυριώτερο σημεῖο αὐτοῦ τοῦ ἔργου τὰ «Τραγούδια τῆς Σέμης», πού ὅλοι ὅσοι τὰ διάβασαν γροῖκισαν τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνηση, καὶ χωρὶς διάκριση, φίλοι κι ἐχθροί, ὠμολόγησαν τὴν ἀριότητά τους, ὄχι μονάχα δὲν τὸ ἔθιξε, ἀλλ' ἀπὸ *σκοπιμότητα*, οὔτε καὶ τὸν τίτλο τους ἀνάφερε καν.

καὶ Ε' Ἐνῶ καταπιάνεται νὰ *γκρεμίσει* ἕνα ἔργο—καὶ ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ *γκρεμίζω* καὶ *λανάρω*· στὴ δευτέρῃ περιπτώσῃ μπορεῖ νὰ λέγει κανεὶς ὅτι θέλει, στὴν πρώτη ὅμως καθόλου—ὄχι μονάχα προσποιεῖται ἄγνοια γιὰ τὰ ὅσα εὐνοϊκὰ γι' αὐτὸ γράφτηκαν, ἀλλ' οὔτε κι ἀποσπάσματα φέρνει νὰ ἐνισχύσει τοὺς ἰσχυρισμούς του, παρὰ ἕνα στίχο, κι ἐκείνον ὄχι ἀπὸ τὸ βιβλίον.

Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ γιὰ πολλοὺς τὸ ἐμπαθὲς αὐτὸ δημοσίευμα, ἴσως νᾶχει καὶ κάποια κριτικοφάνεια—ἀναγκάζομαι νὰ πῶ δυὸ λόγια.

Καὶ πρῶτα, ὅσον ἀφορᾷ τὶς αὐθαίρετες καὶ παράδοξες θεωρίες τοῦ γράφοντος πάνω στὴν Τέχνη, ὅπως:

«Τὸ κυριώτερο γνώρισμα ἑνὸς καλλιτέχνη εἶναι ἡ διαρκὴς ἐκδήλωσις. Ἡ ἀντίθετη κατάστασις σημαίνει ἀκίνησις, κοίμισμα: *διανοητικὸ θάνατο*.»

Καυμένοι ποιηταί, Γρυπάρη, Πορφύρα, Μαλακίση, πού ἄλλοι πάψατε πρὸ καιροῦ, κι ἄλλοι μᾶς δίνετε ἀπὸ κανένα ποιηματάκι καμιά φορὰ τὸ χρόνο, αἰωνία σας ἡ μνήμη.

ἦ: «Ἐκφράζεται στατικά, μὲ δίχως καμιά ἀοριστία, πού νὰ μεταδίδει τὴν πλατωσιά, τὴν ἀπεραντισμένη»!!! Ἐξοχον.

ἦ: «Ἡ δημιουργικὴ ἰδιοσυγκρασία εἶναι ἕνας ἀρχικὸς πυρῆνας πού διαρκῶς περιστρέφεται, πλουτίζεται, μεστώνεται καὶ πα-

ρουσιάζει μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου τὶς τελειότερες παραλλαγῆς *μορφῶν*.»

Ἄπάνω κάτω, ὅπως γίνονται τὰ τσουκάλια· ἀφοῦ μάλιστα πρόκειται γιὰ τὴ *μορφῆ*, τὸ δημιούργημα στὴν οὐσία μπορεῖ νάναί καὶ κούφιο, σὰν κι ἐκεῖνα.

Γι' αὐτές του τὶς θεωρίες, ἐπαναλαμβάνω, καθὼς κι ἕνα σωρὸ ἄλλες ἀσυναρτησίες πού ἀφθονοῦν στὸ λιβέλλο του, ἂς δόσουν τὴν ἀπάντησι, ἂν δὲν βαριένται, ἀληθινοὶ σοφοὶ καὶ τεχνοκρίτες.

Ἄσων ἀφορᾷ ὁμως τοὺς χωρὶς ἀποδείξεις ἰσχυρισμούς του, πὼς τὸ ἔργο τοῦ Μάγνη διακρίνεται γιὰ τὴν κοινοτυπία του, δὲν ἔχει τὴ σφραγίδα τοῦ δημιουργοῦ, μᾶς ἀφίνει ὀλότελ' ἀσυγκίνητους, δὲ στηρίζεται στὴ μεταφορὰ καὶ τὴν ἀλληγορία, λείπουν ἀπ' αὐτὸ οἱ εἰκόνες, τὰ σύμβολα, καὶ πὼς ὄχι μόνο ποιήματα ἄρτια μὲ τὴ σφραγίδα τῆς εἰμαρμένης δὲν συναντοῦμε, ἀλλ' οὔτε καν ἕνα στίχο πού νὰ μείνει στὴ μνήμη μας, δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ ὑπομνήσουμε πὼς ὄλωσδιόλου τ' ἀντίθετ' ἀκριβῶς ὑποστηρίζει μιὰ ἄλλη χορεία κριτικῶν, πού εἶχε τὴν καλὴ θέλησι καὶ τῆς ἐπέτρεπε κι ὁ «νόμος τῆς σχετικότητος» νὰ τὸ προσέξει, νὰ τὸ μελετήσῃ, νὰ τὸ ἐκτιμήσῃ καὶ νὰ διακηρύξει τὶς ἀρετές του δημοσίᾳ διὰ τοῦ τύπου κι ἐνυπόγραφα.

Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς μάλιστα—ἐκεῖνο πού ἀκριβῶς ἐνισχύει τὴ γνώμη πὼς τὸ ἔργο του ἔχει ἀξία—τοῦ ἦσαν ἄγνωστοι προσωπικῶς, κι οὔτε σὲ ἀλληλογραφία εἶχε ἴσθῃ ποτὲ μαζὺ τους· ὅπως παραδ. χάριν ὁ κ. Διάτσης τοῦ «Ταχυδρόμου» πού γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἔβλεπε πέρυσι, τὴν ἡμέρα πού πῆγε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ γιὰ τὰ ὅσα καλά ἔγραψε, ὁ κ. Α. Χριστοδούλου τῆς «Κλειούς», ἡ κα Μύρα Λυβία, ὁ κ. Σταυρινὸς τῆς «La Semaine» τοῦ Καίρου, ὁ κ. Μ. Ἀναστασίου τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» τοῦ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης, ὁ κ. Α. Βεκιαρέλης τοῦ «Φιλοτέχνου» τοῦ Βόλου, τὸν καιρὸ πού ἀποκαλοῦσε τὶς «Κολχίδες» τοῦ ἀριστοῦργημα, ὁ κ. Ν. Γρημάλδης, ὁ κ. Roussel τοῦ «Libre», ὁ κ. Λάζαρος Βελέλης τῆς «Ἐσπερίας» τοῦ Λονδίνου, πού ἐσχολίασε κάποτε εὐνοϊκὰ τὰ «Τοῦ Πολέμου», ἀναδημοσίεψε μάλιστα καὶ κάποιο ἀπὸ αὐτὰ, ὁ μακαρίτης Pio Ciuti τῆς «Nuova Rassegna» τῆς Φλωρεντίας, πού μετέφρασε, πρὶν χρόνια πολλά, στὸ Ἰταλικὸ καὶ τὰ «Φθινοπωριάσματα», κι ἄλλοι πολλοί, χῶρια ὅσοι τὸν συνεχάρηκαν μ' ἐπιστολῆς, ἐπίσης ἄγνωστοι σ' αὐτὸν προσωπικῶς, δικοὶ μας καὶ ξένοι λόγιοι.

Καὶ πρὸς διάψευσι τοῦ ἰσχυρισμοῦ πὼς στὸ ἔργο τοῦ Μάγνη δὲ

βρίσκει κανείς «ούτε ένα στίχο που να μένει στη μνήμη μας» αναφέρουμε το έξης, που έχει πολύ μεγαλύτερη σπουδαιότητα κι αξία, κι από την πλέον ένθουσιώδικη κριτική που μπορεί να του γίνει:

Σε πρόγευμα, που δόθηκε στο Λονδίνο από την εκεί Έλληνική Κοινότητα, κατά το 1918, προς τιμή του τότε άπεσταλμένου του κ. Βενιζέλου και τώρα Υπουργού των Έξωτερικών, της Α.Ε. του κ. Κ. Μιχαλακοπούλου, (με τον οποίον φυσικά ο Μάγνης καμιά γνωριμιά δεν είχε, ούτε και σε άλληλογραφία ήλθε ποτέ μαζί του) ο κ. Μιχαλακόπουλος άπαντώντας στην πρόποση του Προέδρου κ. Γ. Μαρκέτη, κοντά σε άλλα είπε και τα έξης: «Και *αναμιμνήσκεται* τις επικαίρως νομίζω, τους στίχους μεταγενεστέρου μας ποιητού,

Του κάκου κι αν στα κορφοβούνια
και πιό ψηλά, κι ακόμα επάνω,
μάς φέρνει ο πόθος ν' ανεβούμε
για τὸ χρυσόνειρο τὸ πλάνο.

Μᾶς ἔχουν τὰ φτερά κομμένα
κακοαδερφάδες Ἐρινύες,
πὸ μᾶς κυκλοῦν και μᾶς φοβίζου
— προγονικὲς κληρονομίες! . .

(Τραγούδια της Σέμης)

εἰκονίζοντας πὸς εἰς κάθε μυστικὸν πόθον τοῦ νὰ φθάσωμεν τὸ προαιώνιον πατριωτικὸν μας ὄνειρον, μᾶς σφίγγουν ὁ φθόγγος και τὸ φίλαρχον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν προγόνων μας ἀκόμη».

Κι ἔργο, που ἐξετιμήθηκε ἀπὸ μιά τόσο φωτισμένη διάνοια, και συνεκίνησε μιά μουσοτραφῆ ψυχὴ, σὰν και τοῦ κ. Μιχαλακοπούλου. σὲ σημεῖο μάλιστα που κι ἓνα μέρος ἀπ' αὐτὸ ν' ἀποτυπωθεῖ στη μνήμη του, δὲ μπορεί παρὰ νᾶχει ἀναμφισβήτητη ἀξία: και σὰν τέτοιο, πρέπει νὰ μᾶς ἐμβάλλει σὲ σκέψεις, τόσο για τὴν ψυχρὸσύνθεση, ὅσο και τὴν διανοητικὴ ἐκείνων, που ἔτυχε νὰ τὸ διαβάσουν κι' ὅμως δὲν διέκριναν τις ἀρετές του, οὔτε και γροίχσαν τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνηση που δίνουν τὰ ἄρτια ἔργα.

Και για νὰ ἐκφράσουμε κι' ἐμεῖς τὴ γνώμη μας, ἡ ποίηση τοῦ Μάγνη εἶναι ἰδιότυπος: διακρίνεται για τὴ φιλοσοφικὴ σκέψη που ἐγκλείει, τὴ ζηλευτὴ της συνεκτικὴ και συντομία, καθὼς και τὴ διαυγεία της κι' ἁρμονία. Κανένας πλατεϊασμὸς, καμιά περιτολογία. Εἶναι μποροῦμε νὰ ποῦμε συγχρονισμένη.

Ἐνας χρηματιστής, ἓνας βιομήχανος, ἓνας ἐπιστήμων, ἓνα

κουρασμένο ἀπὸ τὴ βιοπάλη μυαλὸ—ἄς μὴν ξεχνοῦμε πὸς ζοῦμε σ' αἰὼνα σπουδῆς κι' ἐγκεφαλικῆς ὑπερέντασης—δὲν ἔχει καιρὸ για παραμύθια, οὔτε και για ξεδιάλυμα ἀοριστιῶν ἢ και σκοτεινῶν ὄνειρων αὐτὰ ταίριαζαν στη δίχως ἔγνοιες ἐποχὴ τῶν Ποιμένων και Πατριαρχῶν.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος θέλει κάτι τὸ σύντομο, τὸ φωτεινὸ, που κοντὰ στην καλλιτεχνικὴ συγκίνηση που θὰ του χαρίσει με τὴν ἔντεχτη ἀπόδοση κάποιου συναισθήματος, (που δοκίμασε κάποτες κι αὐτὸς στη ζωὴ του, μὰ δὲ μπόρεσε νὰ τὸ διατυπώσει,) νὰ του ὑποβάλει μιά ἰδέα, νὰ τὸν ἀνακουφίσει με τὴ φιλοσοφία του, νὰ του φωτίσει τὸ δρόμο του στη ζωὴ.

Ἐπίσης ἐκεῖνο που χαρακτηρίζει τὴν ποίηση τοῦ Μάγνη, εἶναι μιά λεπτὴ σάτυρα, και μιά ἐλαφροῦ ἀιρωνεία, στοιχεῖα που ἀπαντοῦμεν ἰδίως στὰ τραγούδια τοῦ «Πολέμου».

Ὁ Μάγνης δὲν εἶναι ἀγγειοπλάστης, δὲ φιλοδοξεῖ νὰ παρουσιάσει κανοφανεῖς φόρμες: εἶναι ἀρκετές αὐτὲς που ὑπάρχουν. Ἐκεῖνο που φροντίζει εἶναι νὰ δώσει στην οὐσία—ἰδέα, τὴν κατάλληλη μορφή: και τὸ ἐπιτυγχάνει.

Εἶναι ὅμως φυσικὸ, ἡ νεότης νὰ διακρίνεται για τὸν ἐγωϊσμὸ και τὴν ἐπαναστατικὴτητα της: γι' αὐτὸ κι ἀρνείται πεισματικά, κάθε τι, που νομίζει, πὸς ζητοῦν νὰ τὴς ἐπιβάλλουν.

Ὁ Μάγνης, γνωρίζει αὐτὴ τὴν ἀδυναμία τῶν νέων, γι' αὐτὸ και δὲν τοῦ κακοφαίνεται: ἀπ' ἐναντίας, σὰν βλέπει νὰ του συντρίβουν ἀπὸ ἐγωϊσμὸ, πᾶν ὅτι αὐτὸς ἐπλασσε

« για με τὴ δύναμη τοῦ νοῦ,
για τῆς καρδιᾶς τὴ φλόγα,
για με τ' ἀτσάλι τοῦ χέριού, »

βέβαιος, πὸς με τις ψυχὲς τῶν θλιβερῶν αὐτῶν συντριμμῶν, πιάνεται ἓνας καινούργιος κόσμος, αἰσθάνεται ἀρκετὴ ἱκανοποίηση, και με τὴν ἀιρωνεία, που πηγάζει ἀπὸ τὴ σκέψη, πὸς κι αὐτοὺς με τὸν καιρὸ, σὰν παληῶσουν, ἢ ἴδια μοῖρα τοὺς περιμένει,

χαμογελᾶ στῆς νεότης τὴν ἀνατολή,
που με σπουδὴ πολλὴ
στ' ἀχνάρια του θαρθεῖ νὰ κτίσει

(Αἰωνία ἐπάνοδος)

Και τώρα, που πρόκειται νὰ βάλω τὴν ὑπογραφή, θὰ γελά-

σουν πολλοί—σὰ δούν πὼς ὁ Μάγνης, μιλᾷ γιὰ τὸ Μάγνη—κι ὁμως τίποτε τὸ ἀπλούστερο. Γιὰ μιὰ στιγμή μὲ λίγη καλὴ θέληση, ὁ Μάγνης κριτὴς κύτταξε μ' ἀντικειμενικὸ φακὸ τὸ Μάγνη δημιουργό.

ΑΒΟΥΤΙΣ 17. 7. 1927

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ τὸ σημεῖωμα τοῦ κ. Εὐαγγέλου πού δημοσίεψαμε τελευταῖα γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Φράγκου γεννήθηκε σωστὸ φιλολογικὸ Ραβᾶσι μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γεμιστοῦν κάμποσες σελίδες ἀκόμα σχετικὰ μὲ τὸ Καβαφικὸ ζήτημα. Ποιὰ εἶναι ἡ τέχνη τοῦ Καβάφη; Ποιὸς εἶναι ἀνώτερος ὁ Παλαμᾶς γιὰ ὁ Καβάφης; "Ἄν ἐπιηρεᾶστηκεν ὁ Καβάφης ἀπ' τοὺς Ἄγγλους ἢ ἂν οἱ Ἄγγλοι(!) ἀπὸ τὸν Καβάφη. Παραβάλλεται ἄξαφνα ὁ ἕνας μὲ τὸν Σεῖριο (Καβάφης) κι ὁ ἄλλος μὲ τὸν Ἥλιο (Παλαμᾶς). Κι ἔτσι σὲ δεδομένη περίσταση πού ὁ Σεῖριος θάρχότουν στὴν ἀπόσταση τοῦ Ἥλιου ἢ γῆ ἢ καυμένη θὰ καίονταν σὲ ὀλιγόλεπτο πυροτέχνημα κι ὁ Ἥλιος (Παλαμᾶς) θᾶσκαζε σὰν σαπουνόφουσκα. "Ὡστε τὸ συμπέρασμα: =Μὴ πλησιάζετε τὸν Σεῖριο.=

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ μεριά πάλι ἐπειδὴ εἶχαμε ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸ σημεῖωμα γιὰ τὸν Φράγκο πολὺ μικρὰ μέρη γιὰ τεχνικὴ οικονομία, δημοσιεύτηκε ξανά ὀλόκληρο σένα ἑβδομαδιαῖο φύλλο pour la bonne regle, κι ἔτσι ἔμαθαν ὅλοι Ἀλεξανδρινοὶ καὶ ξένοι πὼς ὁ Καβάφης πᾶει σέ... μπᾶλλους, σὲ γάμους... καὶ πὼς μπορεῖτε κάτω ἀπ' τὶς πολτρόνες του νὰ βρεῖτε ἠλεκτρικὰ κουμπιὰ

ΩΣΤΟΣΟ τὸ θαλάσσωμα αὐτὸ κι ὁ βαβηλισμὸς συμβαίνει γιὰτι ἀπ' τὴν μιὰ μεριά ὅλοι μας ἔχουμε τὸ κέφι νὰ ἀκούμε, κι ἀπ' τὴν ἄλλη ὁ πρωτόβγαλτος διανοούμενος, πού γιὰ φωτικὲς ἀνάγκες τρώγει ὅλο του τὸν καιρὸ σὲ ὀποιαδήποτε ἐπιπόλαιη ἐργασία ἐπειδὴ διάβασε ἑκατὸ ἔστω τόμους, κι ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν λογοτεχνία, αὐτός, ἔχει τὴν ἀπαιτήσι νὰ ἀκούμε τις κουταμάρες του γιὰ τὴν μιὰ ἢ τὴν ἄλλη ἀξία πού θυσίασε ὀλάκερη ζωὴ τις περισσότερες φορὲς γιὰ τὴν Τέχνη.

ΕΠΕΙΤΑ ἀπὸ μιὰ πρότασι τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικῆς στὴν Ἑλλάδα, ἀπεφασίσθη νὰ σταλοῦν Ἑλληνες καθηγηταὶ στὰ

Ἀμερικανικὰ Πανεπιστήμια πού θὰ διδάσκουνε ἱστορία, ἀρχαιολογία, νεοελληνικὴ λογοτεχνία κ.λ.π. Ἐπίσης ἀμερικανοὶ καθηγητὲς θὰ φτάσουν προσεχῶς στὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ διδάσκουν οικονομολογία, πολιτικὲς ἐπιστῆμες, γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ τῆς Παιδείας στὴν Ἑλλάδα ὁ κ. Νικολούδης. Εἶναι περίεργο πὼς ὑπουργοὶ τῆς παιδείας μπαίνουν ἄνθρωποι πού ἢ δὲν ἔχουν ἰδέα τοῦ τί τοὺς γίνεται (χειροῦργοι κατὰ προτίμησιν) ἢ τοῦ κι ἂν ἔχουν θάνατι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον στραβοὶ κι ἔτσι πάλι τὰ κάνουν θάλασσα. Πόσα περιμέναμε ἀπὸ τὸν κ. Νικολούδη κι ὁμως ἡ σπουδὴ του καὶ ἡ προθυμία του, ὅσο κι ἂν εἶναι ζηλευτὴ, νὰν τᾶνακατέψει ὅλα καὶ νὰ δώσει τὸ δικό του λοῦστρο—φιλοδοξία κάθε νέου ὑπουργοῦ.— Δὲν ξέχουμε πού θὰ μᾶς φέρει πάλι. Ὁ κος Νικολούδης καὶ νέος εἶναι καὶ ἡ ὀπισθοδρομικότητα τοῦ λείπει. Γιατί δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ πὼς δὲν χειρίζεται τὸ ὑπουργεῖο ὅσο τ' ἀξίζει;

ΟΙ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ἐφέτος συνάθροισαν ἕνα τέτοιον ἀριθμὸ καλῶν καλλιτεχνῶν πού εἶναι ζήτημα ἂν κατορθῶναι ἔστω καὶ τὸ πλουσιώτερο βαλάντιο νὰ ἀντεπεξέρχεται

ΤΟ ΚΟΥΑΡΤΕΤΟ Sevcik-Lhotsky ἔδωσε μιὰ σειρά κονσέρτων κι ἐπαίχτηκαν δυσκολώτατα κουαρτέτα. Ξεχωρίζουμε τὰ κουαρτέτα: Bethoven fa majeur op 59 N° 1, Mozart si bemol majeur, Debussy sol mineur, Schubert ré mineur, Dvorak sol majeur κ.λ.π.

ΑΝΑΓΓΕΛΛΟΥΝΤΑΙ κι ἐξακολουθοῦν κονσέρτα καλῶν καλλιτεχνῶν ὅπως τοῦ Attal, τῆς Gray, τοῦ Rubinstein, τοῦ Hubermann, τοῦ Cortot.

ΞΕΧΩΡΙΖΟΥΜΕ τῆς Mlle Ἀνδρεάδη στὸ Claridge's. Ὅπως πάντα μένα καλὸ ρεπερτόριο συγκίνησε τοὺς Ἀλεξανδρινούς πού δὲν παύουν νὰν τὴν τιμοῦν καὶ νὰ τὴν θαυμάζουν.

Ο Κος ΕΠ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ άνοιξε στο σαλόνι τών ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ τελευταία μίαν έκθεσι ζωγραφικής με 60 πίνακες του έμπνευσμένους από την ελληνική φύση και την ελληνική ζωή. Δέν θα μιλήσουμε στο μικρό αυτό σημείωμα για την τεχνολογία του Κου Θωμόπουλου, ως ζωγράφου ούτε αν ακολουθήσε η μιμήθηκε την τάδε ή τάδε σχολή ή αν είναι ο πρωτότυπος για ο «έξάρχων» ώρισμένων ρευμάτων στην τέχνη του. Άφίνουμε την τέτοια ανάλυση στους ειδικούς.— Έμεις θα μιλήσουμε για την αισθητική συγκίνηση που άποκομίσαμε από τους πίνακες αυτούς αντιπροσωπευτικούς της τέχνης του έθνους μας.— Θα προσπαθήσουμε να μπούμε στην έννοια αυτή, και προ πάντος στα αίτια που προκάλεσαν την συγκίνηση μας αυτήν.

Όλοι μίλησαν για τά κυπαρίσσια για την θάλασσα για τό κύμα. Μά άραγε ένας πίνακας ενός καλλιτέχνη ζωγράφου άρκει να ξαναφέρει την θύμηση μιās θέας που ξέραμε ή που είδαμε, τον ουρανό που χρωματίστηκε προς τό σούρουπο, για την γυρμένη μαούνα στην άμμουδιά; Άρκει δηλαδή ο καλλιτέχνης να κολλήσει στο πανί τά χρώματά του και να προσπαθήσει να άποδόσει όσο τό δυνατό πιότερο τους συνδυασμούς που θάχουν στο τοπίο που ζωγραφίζει;

Όχι! Όπως ο καλλιτέχνης προσωπογράφος δέν είναι φωτογράφος, μά προσπαθει να δώσει την έκφρασι στο μοντέλο του που αισθάνεται αυτός και να μάς την μεταδώσει, έτσι κι ο paysagiste δέν φτάνει να πλησιάσει όσο τό δυνατό μιá φωτογραφία autochrome του τοπίου του.

Και έδω είναι ή εξαιρετική δεξιοτεχνία του Κου Θωμόπουλου.— Μόλις μπήτε στην έκθεσί του μιá ματιά σε όλα αυτά τά πανιά, ένα γενικό βλέμμα, άμέσως σάς παρέχει την ψυχοσύνθεση του καλλιτέχνη.

Κάμποσα κυπαρίσσια σένα δρομάκο, ψηλά-ψηλά ως τον ουρανό, Βουνά! βουνά χιονισμένα, βουνά καφεδιά σκούρα, θάλασσες γαλήνιες με χρωματισμούς σούρουπου, δύσης, χιόνια, χιόνια... Ένα ξαπόσταμα. Και προχωρούμε. Βάρκες, μαούνες, τραβηγμένες άπ' τό έργο τους, πιθωμένες στην άμμο, ένας βοσκός σέρνει κάμποσα άρνιά προς τό χωριό και πέφτει χιόνι. Χιόνια, χιόνια...

Ό Θωμόπουλος προ πάντος αισθάνεται τό σφιξιμο της ψυχής από τό μεγάλο πόνο που μάς ζώνει. Μάς μεταδίνει με τό τοπίο του τον πόνο που αισθάνεται και μάς συνεπέρνει.

Μιά παραλία, λίγη άμμουδιά και μιá θάλασσα γαλήνη,

Κάθεται μόνος ζωγραφίζει μιá φύση κατάμονη.— Καμιά έν-

δειξη κίνησης. Δες κι όλα σταμάτησαν μιá στιγμή για νάν του πούν την μοναξιά του μυαλού μέσα στο άπειρο.— Ούτε βάρκα ούτε ψαράς.— Και τό νερό έχει σταματήσει.— Ένα κομμάτι θάλασσα και τίποτ' άλλο. Κάποια ιδέα σύννεφο μά πολύ άνάερο, λίγο κατοπτρισμένο, λίγο πριν τό σούρουπο.— Τελευταία χρώματα του ήλιου που φεύγετε! — Μιá στιγμή σταθείτε! — Αιώνια όμορφιά στάσου μιá στιγμή άκόμη. Μή μου πάρεις φεύγοντας την ψυχή.

Χιόνι που πέφτει! Άπ' τό δωμάτιό μου πέταξε κάθε χαρά.— Πέρα, ο δρόμος του χωριού.— Τά σπίτια χιονοδέρνονται. Κλαίει ο ουρανός. Ένας βοσκός άποσταμένος γυρνά με κάμποσα πρόβατα.— Είναι τόσο σκυφτός! Κάπου άνοιξε μιá βεράντα και βγήκε κάποιος.— Άπ' τά δέντρα έπεσε κά'ε έλπίδα.— Ξερά, κλωνιά, βαρυά από χιόνια.

Ψηλές βουνοκορφές σαν τις ιδέες μας ύψώνεστε να φτάσετε τά σύννεφα.— Μά κεί παγώνετε, γίνεστε κατάσπρες και κρύες.— Κάποια βαρυά σύννεφα από πάνω.

Ξαπόσταμα. Κάτω από ένα δέντρο.— Μετά την κούραση λίγη άνακούφιση. Γαλήνη. Σιωπή.

Ό Κος Θωμόπουλος δέν είναι ο σκληρός paysagiste που αντιγράφει.— Μεταχειρίζεται τό αντίγραφο για να έκφράσει. Και γι αυτό είναι ο πραγματικός καλλιτέχνης.

Μέσα άπ' την ψυχή μας δέν βγαίνει παρά ο θαυμασμός κι ως είναι γι αυτόν ή πραγματική άνακούφιση.

Τ. Θ.

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΠΟΛΥ Μ. ΔΙΝΟΥ «*Ρυθμικές Ζωές.*» (Έκδοση «Γραμμάτων».) Ένα πολυτελέστατο βιβλίο που περιέχει άρκετά καλογραμμένα πεζοτράγουδα.

Στην άρχή προτάσσει έναν πρόλογο, που μέσα σε πολλά άλλα λέγει: «ο πόθος για μιá καλλίτερη κοινωνία, ή εκτίμηση για τό πνεύμα, ή χαρά που σκορπά ή φύση, ή ευδαιμονία που φέρνει ή τιμιότητα, ή ευγένεια της τέχνης ή ήδονή της αγάπης που άγκαλιάζει τό κάθε τί— όλα αυτά τά συναισθήματα, αν και ύπάρχουν μέσα μου καθαρά και άπλά, ή έκφρασή τους όμως άργεί» ώστόσο

—άν και η έκφρασή τους άργει κατώρθωσε να μās τὰ δώσει έστω και σέ πολύ μικρό κύκλο.

Τό βιβλίό μπορεί να μήν έχει πολλά αξιοπρόσεχτα ποιητικά χαρίσματα όμως μās δίνει μερικές εικόνες, πού θα τις ζήλευαν πολλοί... και πού μās άνοίγουν κάποιους δρόμους για ένα ακαθόριστο όραμα και μās προξενούν μιάν άπέραντη καλλιτεχνική συγκίνηση :

«Μακριά, μέσα στην νύχτα, σά λησμονημένη, σά πεθαμένη ή κουρασμένη πολιτεία ήσυχάζει...»

Τίποτε δέν προδίνει τόσες ψυχές πού ζούν και χαίρονται και πού πονούν... Τίποτε...

Μόνο κοντά στη θάλασσα την ακούραστη, ένας φάρος αδιάκοπα καλεί τους ταξιδιώτες ναρθούν κι αυτοί στην κουρασμένη πολιτεία πού την νύχτα ήσυχάζει σά λησμονημένη, σά πεθαμένη.»

Ό Κ. Μοδινός — όπως κάθε νέος πού προσπαθεί, πού πολεμά να ξανοίξει τον μοιρόγραφο του δρόμο—είνε έπηρεασμένος, φειχτά έπηρεασμένος, δίχως αυτό βέβαια, για τους παραπάνω λόγους να του καταλογίζεται.

Η φράση του, πού ρυθμικά είναι αρκετά ίσορροπημένη, της λείπει η μουσικότητα. Κάπου διακρίνεται μιá προσπάθεια να την μουσικοποιήσει—χωρίς να τó φτάνει—σε τρόπο ώστε να χτυπά πιότερο τόν άναγνώστη, να σκορπά πιότερη συγκίνηση, όπως :

«Καμιά για μένα μάταιη θείκη προσταγή κι όμως άπλη και καθαρή, της αγάπης ή φωνή, ζωντανή μέσα μου ήχει.»

Τέλος τó βιβλίό αυτό μās έρχεται σάν μιá υπόσχεση, μās υπόσχεται πολλά για τó αύριο, όμως δέν μπορούμε να προφητέψουμε... άς τ' άφήσουμε να κυλίσουν μόνα τους. Και για να κλείσω αυτές τις λίγες γραμμές θα ήθελα να πώ... να συστήσω στον Κ Μοδινό—χωρίς να με παραξηγήσει ό φίλος, γιατί άν και όφειλα να μουν αντικειμενικότερος όσόνσο παραστράτησα—να προσπαθήσει να είναι πιό πραγματικός, πιό κοντά στη ζωή. Αυτό θέλει τó σήμερα! Τό χτες έσβυσε!

Π. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

PIERRE AGUETANT. Οί δύο μας-μετάφραση Ν. Γριμάλδη. Σε μιá εύδουνη και ρέουσα μετάφραση ό καλός μας συνεργάτης Κος

Γριμάλδης, μās έδωσε ένα βιβλιαράκι με πρόζες του Aguetant. Έκδοση «Γραμμάτων» Άλεξάνδρεια. Γ.Δ. 4.

ΣΩΤΗΡΗ ΣΚΙΠΗ. Γαλάζια μεσημέρια. Έκδοση «Άγώνος» του Παρισίου 1927. Frs 8.

ΣΩΤΗΡΗ ΣΚΙΠΗ. Δουλούδια της μοναξιάς. 1925—26. Έθνικόν Άριστείον. Φρ. 12.

JOSEPH ROYER. Άστική και προλεταριακή ήθική. Μετάφρ. Δ. Γιώτη. Έκδοση «Άγωγής». Άθήνα 1927 δρχ. 10.

ΑΓΓ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ. Ρώμη και χαρά. Έκδ. «Γραμμάτων» Άλεξ. 1927.

SOTIRIS SKIPIIS. Mes impressions sur la Provence. Conference. Ed. Annales.

Α. ΣΥΓΚΕΛΑΚΗ. Η άπόκριση Άγιεινή της Γυναίκος.

Α. ΛΕΟΝΤΗ. Σκλάβοι στό μίσος.

ΑΠΟΥΓ'ΑΙΟΥ. Ό Χρυσός Γαϊδαρός.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

•ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. Μηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό πού εκδίδεται από τόν κ. Γιάνη Μουρέλλο στό Ηράκλειο της Κρήτης, με διαλεχτή πάντοτε ύλη. Ξεχωρίζουμε από τὰ περιεχόμενα τών τεσσάρων τελευταίων βιβλίων, την ταχτική συνεργασία τών κ. κ. Γιάνη Μουρέλλου, Λευτέρη Άλεξίου, Στ. Σκίτη, Παν. Ταγκοπούλου, Άντώνη Γιαλούρη, Μιχ. Πετρίδη και άλλων.

•ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ. Μηνιαίο περιοδικό και τó παράρτημα «Σχολική Πράξη». Διευθύνονται και τὰ δύο από τόν κ. Δ. Γληνό, Άθήνα όδός Σταδίου 24. Έχουν πάντοτε σοβαρή συνεργασία δικών μας και ξένων, κριτικογράφων, πάνω στη Φιλοσοφία, Έπιστήμη, Τέχνη, Παιδεία. Ξεχωρίζουμε μελέτες τών Άριστ. Οικονόμου, Μ. Φιλήντα, Κ. Δ. Σωτηρίου, Barbusse, Wells, Sanderson, κτλ.

•ΕΛΛΗΝΙΣ. Μηνιαίο περιοδικό του Έθνικου Συμβουλίου τών

Ἑλληνίδων, Λεωφ. Ἀμαλίας 38, Ἀθήναι. Τεύχη Αὐγούστου — Σεπτεμβρίου, Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου, ὅλα εἰκονογραφημένα καὶ μὲ ἄρθρα γιὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Διεθνοῦς Συμβουλίου Γυναικῶν στὴ Γενεὴ (ὑπὸ Ἀγγελ. Παναγιωτάτου) τῆς Γυναικείας Κοινωνικῆς Κίνησης, Γυναικεία Λογοτεχνία, τῆς Ζωῆς τῶν Ἐπαρχιῶν, Παγκόσμια Γυναικεία Κίνηση κλπ.

•ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ• Ὅργανον τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῶν Ἐπιστημονικῶν Συνδέσμων, Νέα Ὑόρκη 241 W. 42nd St.

Τεύχος τοῦ Σεπτεμβρίου. Πολὺ ὥραία ἔκδοσις μὲ συνεργασία στ' Ἀγγλικά καὶ Ἑλληνικά τῶν κ.κ. Καζαβή, Π. Οἰκονομοπούλου, Ιατροῦ, Δ. Πάπτη, Δικηγόρου, Μ. Σεβασλή, Δικηγόρου, Καλλιόπης Θεοδωροπούλου, Φιλολόγου, Μιχ. Θεοδωροπούλου καὶ ἀνταποκρίσεις γιὰ τὴν Ἀθηναϊκὴ Φιλολογικὴ καὶ Καλλιτεχνικὴ κίνησις ἀπὸ τὸν Κ. Παράσχο.

•L'INTERNATIONALE DE L'ENSEIGNEMENT• Μηνιαῖο Δελτίον, ὄργανον τῆς Internationale des Travailleurs de l'Enseignement, 33 Rue de la Grange-aux-Belles, Paris X.

•ΝΕΑ ΗΧΩ• τοῦ Πόρτ-Σάιτ. Ἐφημερίς πολιτικὴ, καὶ κοινωνικὴ, ὁδὸς Κωνσταντίνος.

•ΠΑΝΑΙΓΥΠΤΙΑ• Ἑβδομαδιαῖο περιοδικὸ γιὰ παιδιὰ καὶ νέους. Τὸ διευθύνει ὁ συνεργάτης μας Γριμάλδης καὶ ὁ συμπαθητικὸς Στέφανος Πάργας. Ἡ ὕλη τοῦ προσεχτικῆ καὶ καλοδιαλεγμένη εἶναι ὅ,τι ἄριστον ἔχει νὰ παρακολουθεῖ ἓνα παιδί.

•ΕΡΕΥΝΑ• Μηνιαῖο. Ὅδὸς Ramleh 8. Κάθε τεύχος εἶναι αὐτοτελὲς καὶ περιέχει μελέτες, κριτικὰς, διατριβὰς κ.λ.π. ἀπὸ τοὺς καλύτερους λογίους μας.

•ΑΛΕΞ. ΤΕΧΝΗ• Μηνιαῖο. 10 Rue Lepsius. Τὸ διευθύνει ἡ κ. Ρίκα Σεγγοπούλου. Περιέχει ὕλη πάντα διαλεχτῶν λογίων Ἀλεξανδρινῶν καὶ Ἀθηναίων. Τὸ συστήνομε θερμὰ.